141406 сох. бл
Хинии-5 1
Библиотечная 15
Гос б-ке им Ленина
1/12-80 сар

«Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!»

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ШОАТТА, 5 АПРЕЛЬ, 1980 ШУ. • № 41 (6171). • Мах 2 кепиг.

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара накъадолхаш

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Паччахьалкхенга дулха лаьрхIа хьайбаш, коа тIара оалхазараш дохкера кхаъ бетта план 102 процент кхоачашъяьй республико, хIьта фуаш дохкара — 112 процент. Соахка хьалхарча квартало хиначул хьайбаши коа тIара оалхазараши — 3 процент, фуаш — 4 процент дукхагIа дехкад укх шера.

Республико паччахьалкхенга ехка шура соахкарчул кIезигагIа я. Цунца цхьана Назрановски района фермай коллективаша — 13 процент, Ачхой-Мартановски района — 4 процент, Гудермесски — 2 процент дукхагIа ехкар из дIадахача шера хьалхарча квартало екхачул.

Укх шера дика дукхагIа я «Назрановский», «Горец», «40 лет Октября», Мичурина цIерагIча совхозий фермай коллективаша паччахьалкхенна дIатела шура.

Цунца цхьана, хьалаш цхьатарра доллаше а, укх шера хьалхарча квартале совхозаша: «Минеральный» — 65 процент, «Терский» — 12 процент, «Надтеречный» — 31 процент, «Гойтинский» — 13 процент кIезигагIа шура ехкар паччахьалкхенга соахка цу юкъа екха хиначул.

Соахкарчул кIезигагIа да «Советский», «60 лет Октября», «Черногорский», кхыча совхозаша паччахьалкхенна укх шера дулха дIалуш дола хьайбаш а.

1980 ШЕРА 1 АПРЕЛЬ ХЬАТIАКХОАЧАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ ЙОХКАРАХ ЙОЛА СВОДКА
(План кхоачашъяр проценташа)

Районаш	Дулха хьайбаш: 1 квартала план кхоачашъяр	Шура: 1 квартала план кхоачашъяр	Фуаш: 1 квартала план кхоачашъяр
Ачхой-Мартановски	116	105	175
Ведевски	148	110	6-зза
Грозненски	90	90	100,2
Гудермесски	110	108	5-зза
Малгобекски	104	100	124
Надтеречни	100,4	74	4-зза
Назрановски	188	115	4-зза
Наурски	75	89	6-зза
Ножай-Юртовски	105	141	4-зза
Советски	102	153	6-зза
Сунженски	78	96	2-зза
Урус-Мартановски	128	108	134
Шалински	126	100,6	94
Шелковской	85	100	5-зза
г. Грозный	70	170	—
Республике гIолла	102	97	112

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГIА

Иттлагlча пятилетка цхьа шу дIадахийтадац Назрановски района совхоз-техникума шурий ферма коллективо шура аккхарси из паччахьалкхенги йохкарси планаш тIех кхоачаш ца еш. Масала, дIадахача шера план кхо бIаь йолаш 346 тонн шура ехкар цо.

Толамца дIадолладьд цу ферма болалоша пятилетка тIехкьара шу а. Соахка хьалхарча шин бетта хиначул нийс центнер дукхагIа шура ехкар цар укх шера цу юкъа. Къахьегама овсарче кхы лох ца еш хьабоагIа март бетта а. Соахкарчул юкъера лаьрхIача 600—700 грамм совгIа я хIана дийнахьа хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура.

Дукха ба цу коллективе хьамала къахьега нах а. Масала, доярка Юнусова Яхи. ДIабахача шин бетта 430 килограмм шура яьккхар цо хIара кхоабача Iаттагара план 230 йолаш. Цул дукха тIехьа ца юсаш хьайоагIа хIана социалистически яхье шоллагIчен кхоалагIчен моттигашка йола доярка Гандарова Лодин Китиева Раихьанти.

Иштта овсаре болх бу бена Iуша Даурбекова Маликети Ганиев Махьмад-Гирен. Эттара дукхагIа шура цар леладеча доахангара йоакх ферме.

Дика кхоачашду шоай декхараш Iаьсий леладеча Бекова Забрата, Китиеви Нуржана. План 330 йолаш юкъера лаьрхIача 400—420 грамм дулх тIа ца кхетийташ цхьа дIадахийтац царех хIаране.

Ала хIама доацаш вIашIехьдаьхад ферме наьха балха кьалаш а. Доханна доакъар дуйлаш, хий моладеш, помещенешкара кхо, нуъкаш арайоахаш деча балхашта механизаци яьй.

Доярхашта ма аьшна массе хана дIайха хий а да ферме. Из бахьан долаш каддаиза цIена хилийта йиш йолаш да доахан деттача хана эша недраш, фляташ, кхыдар. Цудухьа паччахьалкхенга дIа мел лу шура цIена хиларга диллача цхьоалагIча сортах я.

ЙоагIа йоакхо ю укхаза доакъарах ма хулла дикагIа пайда оцара а. Рационах дийнахьа буск 25 килограмм силос, 2 килограмм концентрированни доакъар, 35 килограмм муж эу кIанз хIара беттача Iатта. Ше долча тайпари хььшка диллац концентрированни доакъар. Из, хIьта патока техе муж кийчбу. Мишта?

ХIара дийнахьа Орджоникидзера 3600 килограмм барда бахь ферме. Цунах 1800 литр дIоахдаь хий тох. ТIаккха чу 150 килограмм концентрированни доакъар, 150 килограмм патока а тессе муж кийчбу, берригa 5700 килограмм. Хьашка чубетта из геттара дика буъ деликъйига помещенешкара лелийта арадоахача доахана. Уж шин Iула дийкъад. Муж кенна, йоагIача юкъа лйина даьнар чу а диге цушна метта шоллагIа Iул арахец.

ЧIоагIа теркам тIабохийт ферме доахан дебадара а Iул тоадара а. Цу хьакъехьа дукха ду ферма осеменатор волча Мурзабенов Максе.

Дахка деадевия доахан лаьрххIа йолча помещене доаттаду, детташ долчарка юкъера хьа а къоастадийя. Уж кхыча рационах кхоаб. Царна, хIарансна дийнахьа буск пхиппха килограмм йол, шиппа—силоси концентрированни доакъари, пхиппха килограмм минеральни хIамаш теха хьехьадаь ча лу. Доакъар боарамга хьежжа дIакхоачийт, шин ханнахьа хий моладу, кхыдола Iунал ду. Цудухьа унахцIена, низ болаш хул Iоду Iаьсий, цамогаш кIезигагIа хул. Соахка план 200 йолаш 213 Iасилг хьалкхедир ферме.

ДукхагIа шура луча дикагIча фух долча доахана Iодаь Iаьсий къаьстта хьалкхеду. ХIьта хIанз 1978 шера даь 58 шинар да ферме цу тайпара хьа а къоастадаь кхедеш. КIезига шура луча а къаденнача а доахинни меттел Iула юкъедоаладе йиш йолаш хургда уж тIадоагIача шера.

Х. МАГОМЕТОВ.

ЯЛАТАШ ХЬУВКЪАДЕ ДОШ ДЕННАД

Сунженски района «Победа» яхача колхоза къахьегамхой еррига юртбоахама техника тоаяь. ДIаде фу Iалашдаь баьнни дIадоладаьа кхашкара балхаш.

ТIоадал дIакъовлара араяьлар кхиния хьалхара тракторaш. Йоачан йоацача дийнахьа цхьатарра 6—7 хул уж хIанз макха боакхкаш. БIаьсти юв культураш дIаера соахка лаба аьха хиначa 3000 гектара тIа бе безаш бола из болх хIанзале 2300 гектара тIа чакхбаьккхаб колхоза механизатораша.

Царна юкъе яьржача яхье хьалха ба Мещеряков Василийи Пунанов Сергейи. Норма 30 йолаш дийнахьа 40 гектара тIа макха бакиха кхоиву царех хIаранар. ХIьта заданех лоархIа ца беш цхьаккха механизатор вац.

Сихдаь ду укхаза бIаьстан юххье юв культураш дIаера балхаш а. Буц листагIа хургйолаш 80 гектар люцерна тIа кен, соахка гурахьа доакъара лаьрхIа дIадийна хиначa 180 гектар ялата тIа люцерна дIайийна а баьнна, хIанз доакъара лаьрхIа горохаца цхьана кен дIабуш латт. Пхе агрегато бу из болх. Геттара дика къахьег всмараша МаковкинтIар Анатолей Викторей.

ХIанале 120 гектара тIа дIабийноб, механизатораши горохаца кен, юхейиса 80 гектар кастта дIайийна аргъя.

Гурахьа дIадийна ялат 3350 гектара тIа да колхозе. ХIанз дика дегIадоагIаш да из. Ца яхь а дукхагIа низ Iоабергболаш минеральни удобренешца ювалагIа подкормка еш, ялатийна зе деча жужелица яхача човнилгашта дукьала молхапи тохаш ба кIанз колхоза кхаш леладераш.

Из болх дика бу Махнов Александр Михайловичa кулгалдеча звенос. Балха норманаш юкъера лаьрхIача 120—130 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац Александр Михайловичa ший новкъосташца Чечерснко Иванаца, Селеванов Николаяца, Лазарев Василеца, Гусев Юрайца цхьане.

— Соахка план 27 йолаш 31,7 центнер кIай мунхи чубера оаха хIара гектара тIара. Укх шера 32 центнер чуя дош а деннад. Дагальцар чакхдаккхар духьа тхоай низ дIакхоачар а дергда, — йоах А. М. Махнова.

Гурахьа дийнача ялатал совгIа 129 гектара тIа индустриальни технологегIа хьажкIаш кхее а лерхI цу звенос. Цхьабокъди, из кхоачашде шоай вIаштIехьдаргхиларах шек ба механизатораш.

— Индустриальни технологех хьажкIаш дIаера эттара хьалха кхаш кийсду. ТIаккха, цхьа юкъ яьлча, лаьтта тIа «Эрадикан-6» яха гербицид тох. Iи а хиле феца сиха дIаузш я из. Цудухьа гербицид тохачуя тIехьагIа ма хулла сихагIа макхаш даха доагIа, из лаьтта кIала ахийтар духьа. Из гIулакх чакхдаьккхача 5—6 сантиметр кIоарга культиваци я яь дIас йолаю хьажкIаш, — йоах колхоза кертерча агронома Тимофеева Владимир Владимировича. — Цхьабенъаа, хиланза яргIйовца техника йоапандаь цу хьисане болх бе йиш йолаш дац тхо. Кхаш кийсдаран гербицид тохаран агрегаташ шоаш хьаю механизатораша, цунца цхьана дискови деза макхаш дац боахаме. Уж ца хилча хьийга къа довргда. Из техника Iалашъяра тхона новкъостал а эш.

Генараш 800 гектара тIа кхедергда колхозе. Укх шера хIара гектара тIара 17 центнер генараш чуда лерхI укхаза. Лаьтта хьаьндар духьа кхашка йиллай 20 эзар тонн органически удобрения. Макха баьккхаб из культура дIае хьакъоастадаьча деррига лаьтта. Кхы а ши-кхо ди даьча сеалакш арийоахаргъя из кхашка.

— Паччахьалкхенга ялат, генараш, баьцадаараш дохкара пхе шера планаш СССР керда Конституци тIайицача дийнахьа — 7 октябре кхоачашъе дош деннад тха боахама кхаш леладераша. ХIьта царна из карагIдаргхиларах са шеко а яц, — йоах колхоза керттерча агронома В. В. Тимофеева. — ХIане яьлча, генараш дохкаре дикь шера план — 106,6 процент, ялат дохкара — 106,5, баьцадаараш — 110 процент кхоачашъяьяр совхи тха колхозо.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТIА: 1. Сунженски района «Победа» колхозе кенаца цхьани дIаюош я горох; 2. Боахама дикагIвола механизатор Маковкин Анатолий.

ДИКА ДIАДОЛАДАЬД БАЛХАШ

Гудермесски района «Новогрозненский» совхозе бIаьстан кхашкара балхаш дIадоладеннад. 500 гектара тIарча комсашта подкормка яьй. хIара гектара тIа 500—600 килограмм удобренеш а товсаш. Укхаза дика болх беш хилар механизатораш Несуханова Масра, Кайсаров Лечи, Юсупов Гелани. Цар хIара дийнахьа ялх гектара тIа удобренеш товсар, планагIа 4 гектар мара йоацача. Комсаш дIайийнача деррига кхашка тIоадал чуйоллийташ хий диллад.

Хиш дехкача белгалбаьнна хьинаре къахьегаш бар полиаальщикаш Ахматханова Кайпа, Двудова Таус, кхыбараш.

ХIана комсаш тIара лаьтта дIадаккха кийчлуш ба совхоза. Цу гIулакха лаьрхIа агрегаташ кийчъяьй. Комсиг гаьнашта зе ца дар духьа, ниэ бола фе вIеж а етташ, тIера лаьтта дIадоахаргда.

Лаьтта кIалхара хьаяха езаш я 685 гектара тIара комсаш. Из болх чакхбаккха беза лоацчача хана — 15—20 дийнахьа.

Комсашта дикагIа доал дайтар духьа укх шера совхозе лаьрхIад хIара болхлочоа 2—4 гектар комсаш тIачIоагIъе. Из метод дика йолга гучадаьннад, цох хIана бизза пайда эца мегаргба.

Совхоза болхлой В. И. Ленин ваь 110 шу дизара, хьамсарча парте XXVI съезда накъаболхаш керда толамаш даха лаьрхIа ба.

М. ГАДАЕВ.

КХАШКА АРАБАЬННАБ

«Автуринский» яха комсаш лелаю совхоз хьалха лаьттача боахамех я. Совхоз, йокъал эттача шера а, совхоза къахьегамхоша дика хьокхамаш даьхар. План 900 тонн йолча, паччахьалкхене 1600 тонн гаргга ялат дехкар. Цигта планал совгIа шоаза дукхагIа хIана йохкашар аьнна ехкар шекара свеклаш а. Кхаш леладераша, механизатораша лаьтта леладара культура лакхъярах шоай низ ца кхобеш хьинаре къахьегарах даьнна беркат да из.

Из боккха толам боаккхача хьинаре къахьийтад Н. Цакаева, Б. А. Абубакарова, А. Изизова, С. Цуева, дукхача кхычар.

— Даьчох тоъам а баь совцаш оамал йолаш бац автуринцаш,— дувц КПСС членалла кандидата совхоза № 1 йолча отделене управляюще Исмаилов Асламбека. — КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума социамо дIадехачоа гIулакхаца эшн а луш, сий долча ленински юбилейна накъадолхаш, тхоай торонашка а хьежа, кхы а доакхагIа толамаш даха лерхI тха лаьтта леладераша.

Хургболча хьувкъама укхаза тешаше лард еллай дикал лахха йолаш аьхай зяьб, минеральни удобренеш тайсай, дикагIа йолча хана дIадийнад гурахьа дIадув ялат. Iай тукаш тувсаш, шоллагIа а аьхай зяьб, гурахьа дIадийнача ялата удобренеш а тайса, подкормка яьй, дика тоаьй юртбоахама техника.

Укх шерара Iа геттара кIезига эое долаш хилар. Цунга хьежжа лаьттаца эша тIоадал а кIезигагIа я. Цудухьа чIоагIа лоархIаме гIулакх да ма хулла лаьттанцара тIоадал лорнелга.

ХIанз совхоза механизатораша хIара дийнахьа арайоах шоаш агрегаташ кхашка. Массанахьа лаьтта докъадаларга а ца хьежаш цар тIоадал дIакъовлаш макха боаккх трактор дIайохалургйолча участкашка.

Из болх чакхбоаккхаш ба къона механизатораш Мацаев Мовсар, Хамдулаев Бувайсар, къахьегама ветеран Ацызов Абуталап. Массехк дийнахьа механизатораша макха баьккхаб 150 гектар гаргтача зяба.

Пятилетка тIеххьарча шера бIаьстан кхашкара балхаш шоай ханнахьа чакхдахара «Автуринский» совхоза къахьегамхой де мел деяар даь кийчбеннаб.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

19 АПРЕЛЕ – ЕРРИГСОЮЗНИ КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

РЕСПУБЛИКАНСКИ ШТАБА ЗАСЕДАНИ

Самарлийнахьа КПСС обкоме хилар ленински коммунистически субботник дIадахьара йолча республикански штаба заседани.

Заседани хьайийллар штаба председатела, КПСС обкома шоллагIча секретара Л. Д. Магомадова.

«Цlеча шоаттдента» кийчлургах мишта яду а дIа мишта хьожх а дийцар массови информаце средстваш кулгалхоша.

Шоай коллективаша ленински коммунистически субботника кийчо мишта ю а цу дийнахьа фу де лерхI а дувцаш хоам бир производствени швейни объединене, «Красный молот» завода, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене кулгалхоша.

Швейни объединене коллективо цу дийнахьа 101 процентал кIезигагIа йоацаш кхоачашъергъя продукци арахецара план. Хьалхарчул дикка дукхагIа хургда дикала Знак йолаш тийга баракъаш.

«Красный молот» заводе субботник долаш производстве болх беш 1300 саг хургва. Цар арахецаргъя соахка цу дийнахьа арахийначул 50 ... продукция. Шоаттдийнахьа арахийца еррига продукци Сибаретlени Гаьнарча Малхбоалени районашка дIайохийтаргъя. Дикала Знак йолаш хургъя 51 эзар сом мах боля заводо арахеца традиционни изделеш.

Берригача заводо боах бергба кхоьча энергеца. «Цlеча шоаттдийнахьа» шоай пхе шера планаш кхоачашъяь варгва заводера 80 саг.

Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене къахьегаргда 8430 саго. Царех 5,7 эзар саг шоай балха моттигашка хургва, 120 эзар сома маьха гIишлон-монтажни балхаш дергда, хIьта промышленни предприятеша 22 эзар сома маьха продукци арахецаргъя. Субботник хьатIакхоачаш гIишлошъераша лерхI эксплуатационникашца цхьана троллейбус Иванова городоне ухилга вIашIехьдаккха. Кхоьча материалий чотагIа Черноречье хьатIакхоачача дIаоттаергъя В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хетаяь йоккха хоза паню.

Т. ТУГАНОВ.

Берригаш арабаргба

«Чечингсельстрой» треста ПМК-921 ши бIаь гаргга саг хургва ленински коммунистически субботника дакъа лоацаш. 19 апреле цар кхоачашдергда ши эзар сома маьха гIишлонмонтажни балхаш, пятилетка фонда юкъехьоргда 270 сом алапи.

ХIара гIишлонхой бригадо болх бе беза объекташ белгалъяьхай. Цар болх бергба Iилма-тохкама института «Аргунский» совхозера лаборатори корпус. Стари Сунжера 25 квартира йола цIенош, 15-ча молоккозера свинарник хьалъеча. Кхычарна масал а луш коммунистически субботника дика кийчо яьй А. Харьновске монтажникий, М. Болтиева комплексни, А. Чимаевай отделочникий бригадаша.

• • •

ДIадахача шера апрель бетта дейз тIайоагIача пятилетка чотах къахьегаш я Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-2 Социалистически Къахьегама Турпала, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни гIишлонхочо Хаджиев Шамсудина кулгалду комплексни бригада. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга кхачалехьа Ленина цIерагIча улицагIа хьалдеш дола 79 квартиреи 35 квартиреи йола ши цIа хавал кхо бутт хьалха эксплуатаце дIадала лерхI бригада гIишлонхоша.

• • •

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийна 19 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник чакхдаккхара Москверча хьалхалаттача предприятей инициатива дег тIара къоабалъеш хьалльцар «Госкомсельхозтехника» Шалински районерча предприяте.

Субботнике дакъа лоацаш 200 саг хургва. Царех 150 саго шоай балха моттигашка къахьегаргда, кхоьбаьча материалех пайда а эцаш.

Субботнике къахьийга даьнхача ахчах 500 сом иттлагIча пятилетка фонде дIачудала сопам баьб цу предприяте болхлоша берригаш раьза а болаш.

А. АХМАТОВ.

Дика хоамаш

Дика къахьегама совгIат кийчдаь В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIейна накъабоагIа «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода болхлой. Кхаь бетта план тIеххоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа цар маьхала яьккхай 78 эзар сом мах бола товарни продукци. Къахьегама овсарле соахка хьалхарча квартале хиначул 3,2 процент лакхъяьй. Из лакхъяра чотагIа тIакхийттай планал совгIа ара мел хийца продукци.

• • •

Иттлагlча пятилетка тIеххьарча шера шоаш тIайийца социалистически декхараш тIеххоачашдеш ба Карабулакски химически реагентий завода болхлой. Укх шера хьалхарча кхаь бетта планал совгIа цар арахийцай 26 эзар сома маьха валови продукци. Цу деакъе эидамел совгIа кийчъяьй 150 гаргга тонн тайп-тайпара химически реагенташ. Шоай къахьегама толамаш завода болхлоша хетаду ленински юбилейна.

Укхаза хьинаре къахьегаш хиларца белгалъяьнна я Тишков Александр Ивановича кулгалдеча технологически цеха коллектив.

НОВ. Ф. В. ЩУКИНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Партийни органашка дукхача шерашна беркате болх барах, ваьча дийнахьа денз кхоъзткъа шу дизарца дувзаденна Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Щукин Федор Васильевича — бурув тохара балхий Малгобекски управлене партокома секретара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1980 шу, 3 апрель.

СовгIато декхарийла ду

Ерригсоюзни социалистически яхье котало яьккхача «Шалинский» хьайбаш кхоабача совхоза коллективана КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх еннай. Цу доккхача совгIато дог айдаьд тха къахьегамхой. Оаха из яхь а оасаоегIа бертболча балхах денна совгIат санна лоархI.

Кхашка, фермашка болх беча тха къахьегамхоша дикха толамаш доакхий да. Тоьам ба берттерча хьокхамех пятилетка оаха хавал хьалха кхоачашъяьй дулча. Иштта чакхдаьннача 4 шера тха боахамо пхе шера планагIа 27 эзар тонн мара хила ца дезача 30 эзар тонн ялат чуийцад. ПланагIа цхьан гектара тIара 23,5 центнер дакха лаьрхIача метте чакхдаьннача диъ шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 32,9 центнер ялат даьккхад.

Иштта дика толамаш даьхад боахамерча шекара свеклаш леладечар а. Пхе шера планагIа 35 эзар тонн мерза овлаш доха дезача, чакхдаьннача шера 65 эзар тонн дехкад.

Хозстабе мстаргболаш ба совхоза хьайбаш леладераш а. Чакхдаьннача диъ шера цар планал совгIа паччахьалкхенга 605 тонн дулх дехкад. Из низ ца кхобеш хьинаре къахьегаш баьккха толам ба. Шоашкара масал а тойташ къахьегаме хьалха лаьттаб хьайбаш леладераш Тасуева Марьям, Эзерханова Раиса, Тарамбаева Хадишат, Лялин Иван, Лощинин Леонид, Шишкина Нина, Бизилевская Зоя, Левшук Анна, дукха кхыбараш.

Бакъда, даьчох тоъам а баь Iе йиш йолаш дац тхо. Дай-мехка совгIато тIаххьех кхы а дикагIа къахьега, хьайбай продукци, ялат дукхагIа даккха.

Пятилетка тIеххьарча шера, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума социамаша дог айдаь совхоза къахьегамхоша доккхий социалистически декхараш тIайийцад. Уж кхоачашдара кIезига къахьега дезаш. Бакъда, балхагIа баьнна тха къахьегамхой хьалонех кхераш бац.

Кхаш леладерий болх тайпа ба юртбоахама техниках. Цудухьа чIоагIа теркам тIалоаттабаьб оаха тракторашт, ялат дIадувш а чупаш а йолча техникана лерттIа товяра.

Совхоза механизатораша дикагIча хана удобренеш тайсай 1600 гектара тIа гурахьа дIадийнача ялата. Кхашка тоъал органически удобренеш яхкай, тукаш а тувсаш, лакхача агротехнически боараме шоалагIа аьхай зяьб. Лоацца аьлча, лакха хьувкъам кхебара тешаме лард еллай оаха.

Совхоза партийни комитето дукха болх бу кхаш леладераш хьайбаш леладераши тIайийца доккхий декхараш кхоачашде оарцагIбахара. ДукхагIа теркам тIаухийт партсобранеш лерттIа кийч а еш, дикагIа чакхъяхара, цига дувц КПСС Уставои Программои дIадехар коммуниста мишта кхоачашду, производстве коммунисташ хьалха латтилга мишта Iалашду.

Иштта беча балхо коммунистий хьинар айду, цар инициатива дегIаккхул, производствени подразделенешта еш йола ваший чIоагIлу.

Уйла а еш беча политико-кхетама балхо вIаштIехьдоаккх «Шалинский» совхоза коллективо хIара шера лакха хьокхамаш доахилга.

А. ЧИНТАЕВ, «Шалинский» совхоза партокома секретарь.

В. И. Ленин вавъ 110 шу дизарга

Советски киноискусстве лоархӀамегӀа ярех тӀема я революце сийлахь-вокххача баьчча Владимир Ильич Ленина образ. Советски искусствана, къаьстта киноискусствана Ленина сибат, историхӀара этапера цуй гӀулакхаш дӀахьокхарал, Ленина уйлаш эрителашта дӀайонийтарал лоархӀамегӀа, чоалханегӀа, сийдолашегӀа хӀама дац.

Киноленинниана истори, революционни кинематографе еррига истори а санна, дӀаиолаьраш хроникераш ба. Кинооператоршта дагадоагӀарехи кхыча исторически тешалехи ховш да 30 совгӀа киносъемкаш яьхалга. Баккъда еррига негативаши оттискаши йисаяц. / Бакъда, юхейисараш мах баь варгвоацаш Ленинах дола, революцех дола документальни фильмаш хьадара а В. И. Ленина образ к кино нийчдеш болх бара а чӀоагӀа лоархӀаме да. Кинематографа «дошо фонде» ӀалЬмате дика художественни лентащ да. масала «Ленин Октябре», «Ленин 1918 шере», «Топ бе йоалла сагӀ». Уж хьадаьд драматургаша А. Каплера, Н. Погодина, режиссераша М. Ромма, М. Штрауха, Ленина роль ловзаераша Б. Щукина, М. Штрауха.

Дицлургдоацаш да «Ленин Польше», «ЯхлагӀа июль», «Ленинах дола дувцараш», «Тешам», кхыдола лентащ.

ХӀанз «Мосфильми» «Ленфильми» яхача киностудешна режиссера. Ю. Карасика дӀаболабаьб М. Шатрова В. Логинова сценарегӀа доаккхача «Машар, ялат, варгӀато» яха фильм дахкхара болх.

ДӀахо доаккхаш латт «Ленин Париже» яха Е. Габриловичеи С. Юткевичеи картина.

СУРТА ТӀА: «Ньыа дог» яхача фильма кадр. В. И. Ленин — артист Р. Нахапетов, М. А. Ульянова — артистка Е. Фадеева.

ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНСКИ МЕМОРИАЛАШ

В. И. Ленина а УльяновгӀар кхыча дезачой а цӀерашца дувзадена дола тӀехь итт гаргга мемориальни улг оттадаьд Куйбышева къалнача районашкарча тайп-тайпарча зданешта тӀа.

Ер а Венцена улица, 15. Укхаза хиннай Владимир Ильич Ленина зӀамагӀа вола воша Дмитрий Ульянов деша ваьгӀа самарски маӀача наьха гимнази. Гимназена гаьна доаццаш, цу улица тӀерча номер 28 йолча цӀегӀа чуухаш хиннав зӀамига саг хиннача хьна Владимир Ильич а.

Куйбышева улица. Мемориальни улго тешал дечча беса. № 27 йолча цӀагӀа даьд Владимир Ильича наха хьалхашка народникий взглядашта критика еш эггара хьалхара къамаьл. Цу улица тӀарча № 15 йолча цӀагӀа В. И. Ленина дукха болх баьб: цуи шоллагӀча этажа тӀа хиннай берригача нохи йола библиотека. Цкъа хиина Ӏиймавац Владимир Ильич № 104 йолча цӀагӀа а — Самара коммерчески клубе.

ХӀаьта хьалха окружной суд чухиннача здание. хӀанз— Революце майда, 60. В. И. Ульянова къамаьлаш даьд суде дувца оттадаьча гӀулакхий хьакъехьа ше защитник хиларах тарра.

Хоиш долчча тайпара, Владимир Ильича вахара самарски юкъ дӀийолалу 1889 шера май бетта УльяновгӀар дезал Самара олаш хиннача города юххерча Алакаевка яьхача юрта гаьна доаццаш даьгӀача декхах довцача ахкой цӀегӀа баха хайшача. Цу шера гурахьа городе хьалчуболх уж баха, амма ахкай цӀега цар цӀерогӀа долаш дус. Ахкан бетташка укхаза хулар Ильич ше беша хьаьнача шийх «балха кабинете» къахьегаш.

Вайна хаьча тайпара, укхала кийчешна из тӀехдика дӀаеннача университетски курсах йолча экзамена а. ХӀанз чӀоагӀа шерьеннача Алакаевках мемориальни ленински юрт хиннай. хӀаьта Куйбышея — Алакаевка яхачи маршрутагӀа ухача автобусах Ленински аьнна цӀи тилла дукха ха я. Ленински улица тӀа да № 135 йола Алакаевски ЦӀа-музей.

Нонна ЗВЯГИНА. (АПН).

ОАХА ДЕ ЛЕРХӀАР

ИттлагӀча пятилетка укх тӀехххьарча шера чуйааргбола хьувкъам дукхагӀча даьнъе хӀанз, бӀаьста, еллача лардах тайпна хургбе. Ер гӀулакх кхета а доаш, кханикара балхаш шоай ханнахьа дӀадоладен лаьхдаьен йиш хулийтаргйола торонаш вӀашттӀехьаьхьай тха «Назрановски» совхоза кхаьхегамхошта. Комбайнаш йоацаш, еррига юрта боахама техника 20 февраль хьатӀакхоачаш нийчъяьй. ДӀадувча боарама лакхарча классага дӀа а кхоачадеш ца яшна ӀалашдаьД боахаме бӀаьсти ювча культурай фу а.

ХӀаьта укх шера совхозе кхедергда 3650 гектара тӀа гурахьа дув ялат, 1600 — ялатан 1000 — силосан хьажкӀаш, 450 — шекара свеклаш, 1300 гектара тӀа генараш, иштта дӀахо.

Цу хӀара культурая къаьстта дувца доагӀа.

Гурахьа дув ялат. Соахка шийк ханнахьа, дика кийчдаьча лаьтта дӀа а дийна укх шера Ӏай минеральни удобренешца подкормка яь из боарамагӀа листа, иш болаш дегӀадоагӀаш латт. Апрель бетта минеральни удобренешца кхы а цкъа подкормка ергья, тӀаккха эне йолча садоахкача хӀамаюта духьала гербицидаш тохаргья. Агротехнически бокъонаша дӀадеххача тайпара дӀахо а шиЙ ханнахьа доагӀа Ӏунал дон, лаьрххӀача тайпара хӀара гектара тӀара 19 центнерал совгӀа ялат чуэца вӀаштӀехьдаргхиларах теш co, план 18 йолаш.

Ялата дӀаюргӀолча хьажкӀех 1100 гектара тӀа ярш кердача индустриальни технологегӀа кхеергья совхозе. Уж лелаеш ялх звено хургья. Царех хӀараненна нерте латт хьажкӀаш кхеяра йоккха опыт Ӏоаль механизатораш: Евлоев Зяьлмаха, Мархиев Назир, Ведзижев Мурад, кхыбараш. Укх шера хӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача 50 центнер фуалхьха хьажкӀаш чуя дош деннад цар. ХӀаьта ялхе а звенона хьалхашка декхар оттадаьд кердача технологегӀа болх беш хӀара гектара тӀара 40 центнерал кӀеаигӀа йоацаш фуальхьа хьажкӀаш чуэца.

Индустриальни технологегӀа хьажкӀаш дӀаера эггара хьалха ояба аьха хинна лаьтта планировка еш нийсде деза лаьрхӀа йолча агрегаташца. ТӀаккха, лаьтта эшшача боарамга кхоачаш дӀоахделча. хӀара гектара тӀа 7 килограмм кхоачаргӀолаш «Эрадикан-6» яха керда гербицид я техе, из 10—12 сантиметр кӀоарга лаьтта кӀал гӀоргӀолаш дискови деза махкаш а дахье, 5—6 сантиметр кӀоарга культиваци а йийа дӀе йолаю хьажкӀаш. Цу хьисапе дӀайойнача царна уж чуэца езаш йола ха хьатӀакхачал ца кхы Ӏунаа эшаш.

Кердача технологегӀа кхею хьажкӀаш итт ди мара ца доадеш дӀаера дукха керда техника эш боахама, иштта: планировка еш лаьтта нийсдара яхи агрегат, БДТ-7 яха дискови пхиъ беза махка, керда гербицид тохара дерхӀ опрыскиватель. Цу техникех хӀанз болх дӀаболабе кийча цйи агрегат мара яц совхозе. Из гӀулакх чакхдаккха хала хургдацар эшар даларе. Масала, лаьтта нийсду агрегаташ хьее саьнаш дола аьшк эш тхона, хӀаьта опрыскивателаш вӀаштӀехьъяхара — аьшка штангаш. Из гӀирс эшача боарамах боацаш ба боахаме. дац дискови деза маххаш а. Цу гӀирсаца, кхы тӀа а эшача техникаца «Госкомсельхозтехника» тха боахам ший ханнахьа Ӏалаш ца бой, индустриальни технологегӀа хьажкӀаш кхеяра болх вӀаштӀехьбаккха йиш хургьяц. Къаьстта чӀоагӀа эш совхоза дискови деза маххаш.

Хьалха латтача хьажкӀаш лелаерий укх деношка хиннача семинар-совещание доакъошхоша хьажкӀаш ма хулла дукхагӀа кхее тӀахьехаш беррагача хьажкӀаш лелаерашка, колхозийи совхозийи кулгалхошка а специалисташка а даьча ахайкарала жоп луш тӀаийца социалистически декхараш шоаш толамца кхоачашдергхиларах бӀубенна ба совхоза кхаш лелаераш, кердача технологегӀа хьажкӀаш дӀаера хьалаш хӀанз деце а.

Генараш йиъ бӀаь гектара тӀа, хьажкӀаш санна, индустриальни технологегӀа дӀаделерхӀ, дерригаш а цхьан Аьлти-Юртарча бригаде. Уж кхедеш хургья Галаев Бексолта, Цолоев Аюба кулгалдеча звеной коллективаш. Из культура лелаяра говзал дика мараерзаьяй цар, цудухьа толамаш а дох. Масала, соахка Галаев Бексолта шиш новкъосташа хӀара гектара тӀара 13 центнер генараш чуниццар, хӀаьта Цолоев Аюба звеное — 12 центнер. Шиннэ а коллективва план 10—10 центнер яр.

Укх шера хӀара гектара тӀара 11 центнер генараш чуда социалистически декхар тӀаийцад совхоза кхаш лелаераша, хӀаьта индустриальни технологегӀа кхедеш хургболчар кхы а дукхагӀа.

Шекара свеклаш кхеяра пхи звено вӀашагӀъеллай боахаме. Цар коллективаша дош деннад укх шера план 200 йолаш гектара тӀара 210 центнер чуи.

ХӀара шера геттара дика хьоккамаш гойташ болх бу Алиев Вахас, Бузуртанов Саварбика. Алиев Сайпудина кулгалдеча звеноша. ДӀадахача шера Саварбика шиш коллективаца хӀара гектара тӀара 267 центнер шекара свеклаш чуниццар, хӀаьта Вахас — 245, Сайпудина — 216 центнер. ХӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача 230—250 центнер из культура чуя дага ба уж гурахьа.

Укх шера хьалхашка латта декхараш кхоачаьде дикка новкъостал дергдолаш цхьаьца гӀулакхаш чакхдаьхад боахама кхаш леладераша хӀанзале. Иштта, лакхе белгалдаькхача тайпара, гурахьа дийнача ялата подкормка яьй картограммашка хьежжа эшача дукхагӀа а кхоачийташ, индустриальни технологегӀа хьажкӀаш кхергӀолча кхашка азотни, фосфорни, калийни удобренеш тоссаш 500 гектар лаьтта хьаьндаьд. Цул совгӀа, кхашка дӀайихьа план 19 эзар йолаш, дукха хӀама ца эшаш 21 эзар тонн органически удобренеш. Цунах 14 эзар тонн кхай тӀа гӀолла дӀайийсъяьй. Органически удобренеш кхашка дӀакхухьаш, дӀайоаржаеш я районе керда вӀашагӀъеллача «Сельхозхимия» яхача объединене механизированни отряд. Цо беча балха геттара раьза ба совхоза кулгалхой. Кхашка органически удобренеш яхкара болх дӀахо хьош ба отряда механизатораш. ХӀаьта уж дага ба кхашка 30 эзар тонн совгӀа органически удобренеш дӀаяхьа.

Цунца цхьана, дика хьуакъам кхебара новкъарло ергйолаш цхьа кхоачамбоацар нийсденнад. Кхоачам боллаш яц кхашка товса минеральни удобренеш. Из бахьан долаш 550 гектар гурахьа дӀадийнача ялата подкормка е, индустриальни технологегӀа хьажкӀаш кхеяра хьанъоастадаьб 800 гектар лаьтта хьаьнде йиш йоацаш дисад тхо. РазнарядкагӀа тхона 800 тонн минеральни удобренеш хьакъоастаяьй. Цунах цхьа грамм хьаккхьчаяц боахаме. Цу гӀуланкха сухалбе хьажа беза «Госкомсельхозтехника» кулгалхой.

Республике массарел а тӀехьагӀа дӀадоладу тха районе хӀара шера бӀаьстан кхашкара балхаш. Шелковской, Наурски, яхача районашка доакъара юв культураш дӀайийна яьхе хул тха района механизатораш лаьтта Ӏайна тӀоадал соцае болалуш. Кхашка Ӏайна тӀоадал соцаяра маххаш доацаш ворхӀ агрегат я болх беш. Массе хана санна, сменни нормаш дикка тӀехкхочашъеш къахьег механизатораша Арчаков Ӏалихана, Бичиев ИбраьхӀима, Бузуртанов Саварбика, Евлоев Зяьлмаха.

Соахка зяба аха вӀаштӀехьа ца доалаш дика 1200 гектар лаьтта да боахаме. Кхашкара хотта дӀабаьча аха доладергда из.

А. ГАЗДИЕВ.
«Назрановский» совхоза керттера агроном.

КХОАНА–ГЕОЛОГА ДИ

Пайданеча оахкалий запасаш республике даьче тохкамашта тӀакхийттай Эстоне къилбаседехьа хьаийлла фосфориташ йоахна йоккха моттиг. Фосфоритни бассейн республике минеральни удобренеш хьаеш йола центр хинна дӀоттаргья.

СУРТА ТӀА: Кейлаьски геологически экспедице фосфориташ лохачеи разведка еча парте начальник Хейки Лийвранди (аьттехьарар) вонкхагӀвола геолог Эльмар Калек Къилбаседа Эстоне фосфориташ йоахача цхьан моттиге.

Э. НОРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТОЛАМЦА НАКЪАГӀОРГДА ЮБИЛЕЙНА

Идеологически, политико-кхетама болх тоабелга шиш керттера декхар лоархӀ ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» завода партийни организаце. Шоаш моллагӀча участникашка къахьегаш бале я, ленински парте идеаш шерра дӀайоаржаяра пропагандистски балха тӀа шоай ниа ца кхобеш ба заводера дукха коммунисташ.

Коммунистий, пропагандистий еррига уйла коммунистически идеалаш, марксизма-ленинизма цахаддаш котбувла низ, халкъа вахара хьал-торо тоаяра КПСС-а карагӀдувла доккхий хӀамиш, социализма исторически башхалонаш, цун бокъонца йола демократизм, гуманизм кхьа хьегамхоштн къаьста дӀайовзийтара тӀаерзаю завода партийни организаце. Иштта, агитаторий, политинформаторий, лекторий, докладчикий состава юкъехуал дикагӀвола коммунисташ, комсомольцаш, производстве хьалхалаттараш.

«Знание» общества юкъхьаьнцарча организаце лекторски группа я заводе. Укхаза белгалбаьнна дика болх беш ба лектораш С. Ш. Евлоев — ЦЗЛ начальник, Б. У. Цицкиев — керттера бухгалтер, А. У. Бекмурзиев — вонкхагӀвола инженер-конструктор, кхыбараш.

Дукха ха йоаццаш «Ленински хьисапе, коммунистически хьисапе даха, болх бе, къовсам лоаттабе» яхача темах хьайнийлла партийни собрани хилар тха заводе. Укхаза доклад йир КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретарь А. А. Мякиева.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга пятилетка план кхоачашъе лерхӀаш 3 бригада, 52 болхло ва заводе. Уж лерттӀа кийчбеннабар Ленински партийни собранега. Массехк ди хьалха цехашка, участкашка, бригадашка беседаш еш хилар Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема, къахьегама ветераныш А. А. Имагожев, Н. Е. Каниццева, А. И. Албогачиев, А. М. Мартазанов, В. И. Шишлов. Ленина васкетий лоархӀамах уж вахаре кхоачашдира Коммунистически партена нагӀдувларех дийцар агитатораша, политинформаторашa, пропагандисташа.

Коллективерча идейно-политически балхах, хоадам болча къахьегаме тӀулакхашца из бувза харах. доккхача даькъе, тийша дукха хӀамаш да боахама декхараш кхоачашдеча. Кердадар, пайданадар, дӀахойодача хана эшаш хургдар хьалоацаш, вайна дӀахьалхашкахьа дахара новкъадар юкъера дӀадоаккхаш хила беза беррига идейно-кхетама болх.

«Электроинструмент» завода политически, экономически дешара системе, коммунистически къахьегама школашка, комсомольски дешара кружокашка дешаш ва 1200 гаргга саг. Царна хьалхашка еш атеистически, политико-кхетама, интернациональни, патриотически темех йола лекцеш.

Шоашта тӀадехка общественни декхараш дика кхоачадеш, социалистически яхье хьалхле лелаш дукха нах ба тха заводе. Доккхал в деш цар цӀерши йоах оаха. Заводе 17 шера болх беш я дукххача берий нана. Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутат Султыгова Насапхан. Ший пятилетка 1979 шера декабре кхоачашйир цо.

Массехк шера шин хьаьналча къахьегаме хьийар ца кходеш хьавоагӀа слесарь-лекальщик, КПСС обкома член, пропагандист, завкома член Котиев Махьмада Аьхьмад. Соахке а ихе шера план кхоачашйир цо.

Графикал хьалха булаш къахьегаш ялх бригада, шиъ участок, 432 лоархӀамегӀарча профессех бола болхлой ба предприяте. ХӀаьта шоай пятилеткаш хапал хьалха кхоачашъярах коммунистически къахьегама цӀи лелаеча 10 болхлочоа Ленински сийлен грамоташ торжественно дӀаелар. Царех ба наладчик М. Аушев, токарь Я. Сагов, слесарь-лекальщик А. Котиев, штамповщица З. Шакриева, сверловщица З. Ханиева, токарий бригадир М. Муталиев, кхыбараш. ХӀаьта баьчча юбилейга пятилетка планаш кхоачашъе лерхӀаш къахьегаш ба автоматчикаш Черных Сергей. Гизатулин Рафик, дукха кхыбараш.

З. ОСКАНОВА.
«Электроинструмент» завода партбюро секретара заместитель.

Лекторлаш—республика районашка гӀолла

КПСС областной комитето партийни балхахоех, Ӏилмахоех, халкъа боахама керттерча специалистех латта пропагандистски группаш яхийтай республика районашка. «Ленина гӀулакх дахаши котдувлаш да» яхача темах заводашка, фабрикашка, колхозашка, совхозашка лекцеш йийшай цар.

«В. И. Ленин вавъ 110 шу дизара хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамген г. Москвав Бауманский хоржамий округа харжархошца вӀашагӀкхийттача хана нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлагех хьежжа профгрупа довкъошхошт дийцар дунен халкъашта юкъерча хьалах, иттлагӀча пятилетка шерашка мохк а республика а социально-экономически дегӀаахарах. ЛадувгӀарий теркам тӀехоар цар пятилетка тӀехххьарча шера планаши социалистически декхараши толамца кхоачашдара еррагача торонехи кхоачамехи бизза пайда эца безаш хилара.

Лектораша жоваш делаладувгӀараша даьча дукххача хаттарашта.

№ 7 йола «Агитатора блокнот»

КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пропаганда агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргӀанарча, 7-ча, номер тӀара дукхагӀйола материалаш гаргакхоачаш латтача В. И. Ленин вавъ 110 шу дизара хетаь я.

Царех я «Даха, болх бе, къовсам лоаттабе ленински хьисапе, коммунистически хьисапе» аьнна корта бола редакционни статья. Цу тӀа хьахьонх В. И. Ленина революционни гӀулакхий дерригача дунеи лоархӀам, дувц цун цӀерапа дувзадена советски наха даьхача дерригдунен-исторически толамех, цун идеаш котйоалаш хиларах. республике ленински къамиц политика котъяларах.

Цхьаькха статья я «19 апреле — цӀ санна массава а коммунистически субботнике» аьнна. Цу темах йолча фиинташ подборка а я блокнота тӀа.

«Ӏилмахой доккха декхар» аьнна йолча М. Д. Миллионщикова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта института проректора Ю. Стерленкое яьзьча статьяца дӀайолалу «ЛоархӀаме даташ» яха рубрика. Советски Ӏилман Денна — 20 апреля хетаьа непатехай из.

«Юрта еш йола беседаш» яхача рубрикана кӀал араяьннай «Хургболча хьувкъама лард» аьнна корта а болаш КПСС обкоча юртбоахама отдела заведующе заместителе В. Шимкой статья.

Блокнота тӀа я агитаторий политинформаторий новкъостала лаьрхӀа кхыйола массехк материал. Царех цӀ я «ХӀара балха минут учете хилийта» яха методически разработка.

«Блокнота» почтера» яхачи раздело кепатехай Терски бассейнови управлене Нохч-ГӀалгӀай гидрохимлабораторе воккхагӀвола инженера Н. Сипягкина «ЦӀена лоаттаде хий» аьнна язъь статья.

Дунен халкъашта юкъерча темах АПН политически обозревателя А. Каверзнева «Китай, яйна тӀехье» аьнна корта а болаш язъь статья араьннай блокнота тӀа.

ЛАЬТТАН «КЕР ЧУ» ХЬЕЖАРАШ

—Тха керттера декхар да, — аьлар «Грознефтегеофизика» яхача треста геологически отдела начальника заместителa Романов Петр Григорьевича, — структурни карташ уттадар. Цар хьакьокх, лаьттан чкъора тӀовнаш мишта дала а малагӀаш да а, вешта геологически меттала аьлча кӀоарга лаьттан кӀал йола геологически тӀехе миштай.

Оаха уттадеча структурни картех шерра пайда эц мехкара оахкалаш лохаш балхаш дара планаш уттаеча я. Лаьттан кӀалхара рузкъаш мел дукха кӀезига да хьожача а, хӀаьта иштта уж хьалдахара нийса лостами способи оттаеча я.

Тха геологашка болх бу къаьстта мехкдаьтта доаллаш хила еза моттигаш белгалйоахаш. Цу гӀулакхо доккха новкъостал ду буруш деттарашта, мехкдаьтта доаллача уж тӀакхачийтара. Харцахьа техача, вешта аьлча, мехкдаьтта ца доаллача техача буро доккха зе ду. Пхиъ, ялх, цкъаза ворхӀ километр кӀоарга бурув тохар дукха ахча дӀадоалаш хӀама да. Из цкъаккха пайда а боацаш дайн дӀадоал мехкдаьтта ца доаллача тохаш нийсделча. Иштта хӀама ца хилийта гӀерт тхо. Тха из вӀаштӀехьа а доал.

Петр Григорьевича дӀахо дувц шоай отдела специалисташа моллагӀча моттигашка балхаш ду. Кхо парти я аренашка балхаш деш, цхьайтта отрядах латташ. Вай республике цар тохк керттерча даькъе, цхьаннахьа — Грозненски шурий совхоза лаьтташ а чуоацаш, МагӀалбикана малхбузен оагӀорахьара вое а юкъейоагӀаш йола моттиг, шоллагӀчахьа — Гудермеси "Аргунан гонахьара аренаш, кхоалагӀчахьа — Шаьлa района лаьттащ.

Царел совгӀа, отдела геологаша балхаш ду Дагестане, Калмыке, Ставропольски крае мехкдаьтта доаллаш хургйола моттигаш белгалйоахаш.

Укх тӀехьарча шерашка Правобережни яхача, Червленне, кхычахьа бурув теха моттигаш цар белгалъяьяр. ГӀалат ца боалаш нийсделар цу моттигашка бурув тохаш даь балхаш. ХӀанз цига мехкдаьтта доаккхаш дукха скважинаш я.

Пятилетка дӀадахача шерашка геологаша болх баьб плановни заданеш кхоачаш а тӀехкхоачаш а еш. Дика дӀадоладаьд керда шу а. Хьалхарча квартала задани тӀехкхоачашъяьй.

Масала, хьаьццаргъя вай Колоярцев Борис Евгеньевич начальник вола Ассиновски парти. Цо болх бу Алханчурта довкъашка. Ялх километр йӀаьха майда тахка езаш яр цун квартала план, вешта аьлча 42 эзар сома маьхка болх бе безаш бар цун геологаш. Цо техкар 14 километр йӀаьха майда, 54 эзар сома болх бир.

ХӀаьта Дагестана шаьрача аренашка хьожаш я Колесников Владимир Павловичи начальник вола Сухокумски парти. 30 километр йӀаьха арe такха езача цо техкар 47 километр йӀаьха йола моттиг, вешта аьлча 37 эзар сома маьхка де доагӀача 54 эзар сома маьхка балхаш дир.

Иштта ма йоалаш балхаш даьд вокх партеша а. ХӀаьта бӀарчча трест хьанийцача, план 180 километр йӀаьха майда тахка езача 253,8 километр майда техкай. 900 эзар сома маьхка де доагӀача 1130 эзар сома маьхка балхаш даьд.

Хоаш ма дарра, йоах Петр Григорьевича, геологий беррига болх аренашка, хах ца бахача моттигашка бе безаш ба. Цунца дувзадена халонаш оза езаш хул уж. Малхо воагавеш, догӀо вошавеш болх бе безаш дукхаьа а нийслу геолог. Цун яр хьинари денал долча сагага мара лоалургйоацаш професи я.

Массанахьа а нийслац геологаша шоаш лаьрхӀача моттиге хийца болх дӀаболабе цу сахьате вӀаштӀехьдоалаш, къаьстта вай республикеи Дагестанеи. ХӀана аьлча, мукъа далеш лаьттанаш дац цига, масала, Калмыке санна. Уж колхозашеи совхозашеи цхьаццa пайда оацаш да. КӀа, хьажкӀаш, кхыйола культура дӀайийна, е комсаш еӀа лаьтта дохадийта раьза хилац колхозхойи совхозхой болхлойи. ХӀаьта геологаш шоаш лаьрхӀача моттиге дӀатӀабахара а цига болх дӀаболабара а кхаш е номсий бешамаш йохье езача отт.

Цкъаза чӀоагӀа дукхалбоал царна. Цхьайолча хана гӀулакх отт лакхехьа латтача организашка гӀолла дош къоаставде дезаш. Цу хӀаминга дукха ха дӀайода, болх сецабу. ХӀаьта цкъаза нийслу шиш, кхаь, кхы дукхагӀча колхозий а совхозий кхашка а бешамашка гӀолла никъ тӀабахьа безаш. Цу новкъа нийсъенна культураш йоаю машинаша.

Цар кхом-м ба, бакъда, из ланза даргдоаца хӀама да. Мехкдаьтта доаккхача махкера рузкъа да. Из хьалаха а хьалдаккха а деза.

Берригача советски наха а санна, геологаша а сийлахь-воккха Ленин вавъ бӀаь итт шу дизара сийленца нийсъбахар дукха шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьег. Шоай традиционни деза Ди цар белгалдоаккх доккхий производствени толамаш а даьха.

Ю. ЮСУПОВ.

Ӏилмеи практикеи

МЕХКДАЬТТА «ДУЪ» МИКРООРГАНИЗМАША

Украински ССР Ӏилмай Академе къулбехьарча фордий биологе Институте оттаьй мехкдаьттаца хий бӀехдара духьаларча къовсама гидробиологически метода кӀийлехаш.

Цу проблемах дувц форда санитарни гидробиологе института отдела заведующе, биологически Ӏилмай доктора, профессора Миронов Олега.

ТӀехххьарча хана каст-каста хулаш дола хӀама долча мехкдаьтта чудеттача супертанкерий катастрофаех Дунен океан цӀенхаштта бӀехбеш дола гӀулакх хиннад. Цхьабакъда, мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи ӀалЬмате дукха йоа кемашта дилла еча бесса эксплуатаци еш хилча а. Хоаш да, масала, дукхьал танкерашца мехкдаьтта дӀа-юха кхухьаш хилча шер-шера массехк миллион тонн мехкдаьтта фордаштеи океанаштеи чудодаш хилар. ХӀаьта мехкдаьтта ца дашара чӀоагӀа хилар бахьан долаш, из дукххача хани форда хи тӀа лелаш хул, гаьнна дӀа-юха а даржаш, хила кӀоаргга Ӏочу а додаш, форда юхе а дужаш, форда бухерча хӀамашца Ӏа я Ӏовш. Цун воздействех форда чу лелача хӀамай организмашка кӀоаргга хувцамаш хул, каст-каста генетически аппаратах а хьокхалуш.

Цунца цхьана а ховш да, форда хи чу а форда организмашка а мехкдаьттах йоахнарашта тара е ужикаморган йола организмашка а дукха тайп-тайпара углеводородаш хиналга.

Цхьабакъда, хьалха фордо ше чакхйоахар уж химически соединенеш. Делче, цун я из углеводородех шишегӀа цӀенбеш йола механизм. Из механизм йовзар чӀоагӀа лоархӀаме да: цкъа-дале, океан чурча веществаши энергеи трансформаце процессаш кхетаяра, шоллагӀва-дале, мехкдаьтта хий бӀехдара духьала къовсам лоаттабара гӀо дергдола хаьдда гӀулакхаш чакхдахара. ХӀаьта къаьстта лоархӀаме дар да, дувцар Ӏаламо ше хьаьнча процессаех пайда эца торо хулийтаргйола гӀулакхаш лахарах хилар.

Институто дӀадоладаьд тохкамаш тайп-тайпарча фордашкеи океанашкея. «Мехкдаьтта дуарга ш лувцара» балхаш даьд шийла-йӀайха хьаларга дилача гӀаьхъача, тропически, полярни шерешка. Каракхьчаяр мехкдаьттана окислени еча организмай дукхалах, тайпах составах, дӀаржара закономерностех, биологически башхалонех йола даннеш. КӀезиг кӀеаита гучаювлар закономерносташ: хий мехкдаьтто бӀехдаьча моттигашка, массаза а дукхагӀа хулаш тайпара йола бактереш. Къаьгга бӀаргадайра, царех мехкдаьтто хий бӀехдаь моттиг гучаяккха а из мел бӀехденнад ха а гӀо дергдолча индикатора хьисапе пайда эца йиш хилар.

Уж выводаш дукхханеша практически нийса лаьрхӀаш. Цар кӀийлен тӀа оттаьй «Форда чурча углеводородашта окислени ю микроорганизмаш» яха программа. Официальни советски проект лоархӀаш из тӀаийцаяр 1975 шера Средиземни форд ийбана боллара йолча дунеи халкъашта юкъерча сессе. ХӀанз укх сахьате толамца кхоачашъеш латт из программа. Цун декхар да форд бӀехбаларен из ше цӀенбаларен динамикага хьежар, форда чура хьал хувцадалара прогноз яр.

Дукххача шерашка комплексни тохкамаш дар бахьан долаш тха вӀаштӀехьаьннад Ӏаьржача форда советски йистошкарча экваторе доазош ӀӀа (100 метр кӀоарга) хий ше-шегӀа цӀендалара потенциальни тороний хетаргахьара расчеташ е. Цига гучадалар цу дерригача хих бахьа 15 процент мара шийх летача мехкдаьтта продуктех бокъонца цӀендала йиш йолаш ца хилар. Цу тӀа а теркалде дезаш да, мехкдаьтта форда тӀа массанахьа а цхьатарра дӀаийслуш ца хилар. Цун хул биогенни элементашта юкъера, къоастадаь аьлча, азотаи фосфораи юкъера дукхала соотношени тоалха а еш, из Ӏовш йола локальни моттигаш. Из бахьан долаш шортагӀа лела йоал, хӀаьта цкъаза геттара соца а соц шишегӀа хий цӀендалара процесс.

Долче, форда че цӀена хилийтара лоаттабу къовсам толамца чакхбаккхара эша керттера хьал да мехкдаьтта продукташ форда чуухийтанза геттара соцадар. ХӀаьта укхаза а доккха гӀо де йиш я микроорганизмай. ХӀана эцаргбац царех пайда, аргда вай, танкерашта чура балластни хиш цӀендара?

Цу тайпара хий цӀендара принципиальни схема хӀанзалехьа хьаьь яьнна я. Оттаьй форд мехкдаьттаца бӀехбара духьаларча къовсама гидробиологически метода кӀийленаш. СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства магистральни мехкдаьтта проводий керттера управлени раьза хиннай Дунен океана тайп-тайпарча районашка мехкдаьттана танкерашца транспортировка еча «Шесхарис» яхача Ӏаьржача форда тӀарча мехкдаьтта балерча танкерашкара балластни хиш цӀендеча цунах пайда эца.

Естественни Ӏалама процессий кӀийлен тӀа латта гидробиологически метод практически чакхъяккхаро торо хулийтаргья Ӏаьржача форда чухха мехкдаьтта дикка кӀезигде.

(АПН).

Грозненски района «Гикаловское» яхача опытно-хьонхама боахаме къаьстта дика болх бу доярка Умарова Баксарна. Ферма коллективе яьржача яхье хьалха йолча цо дIабахача шин бетта планал дикка совгIа а йолаш хIара нхоьбача Iаттатара 519 килограмм шура яьккхар. Из я соахка хьалхарча шин бетта яьккха хиначул 25 килограмм дукхагIа.

СУРТА ТIА: Грозненски района «Гикаловское» яхача опытно-хьонхама боахама доярка Умарова Баксарна

I. ОКАРОВА сурт.

Хиш дехкача лаьтташ тIара— лакха хьувкъам

Нохч-ГIалгIай АССР боахамаша тIеххьарча хана дикагIа пайда эц хиш дехкача лаьттаех. Хьал а яь, болх бе йолаенний йоккха хиш дехка системаш: Надтеречни, Гудермесски, «Пригородный» совхозе хиш дехкаш йола сеть, хиш дехк Шолжа довкъашка ядача даьгIенашта. Наурски районе комсаш лелаеча ерригача совхозашка йолча хиш дехкача сета реконструкци яьй.

ХIанз товеш латт Ассиновски, Аксайски, Сулу-Чубутлински хиш дехка системаш. ЦхьайтталагIча пятилетка планагIа хий дилла лаьрхIад Алхан-Чуртски канала малхбузехьа дадача лаьтташта. Тийрна довкъашка ядача даьгIенашта, дукхкхача кхыча объекташта.

ИттлагIча пятилетка чаккхдаьннача дийъ шера республикерча лаьтташка хиш дехка гIулакх вIаштIехьдаьккхарга 101 миллион сом дIадахийтад, цуьнца хиибоахама гIишлош хьалъярга — 78,16 миллион сом.

ИттлагIча пятилетка дийъ шера хиш дехкача лаьтташ тIара юкъера лаьрхIача 16,8 процент дукхагIа ялат чуийцад ийслагIча пятилетке нийцачул.

Масала, укх пятилетка дийъ шера хIара гектара тIара чуийца гурахьа дIадуя ялат 4,6 центнер, хьажкIаш 6,3 центнер, шекара свеклаш 30 центнер, баьцадараш 6 центнер дукхагIа хилар ийслагIча пятилетке чуийцачул.

ХIанз вай республике 105 эзар гектара тIа е оахача дерригача лаьттаех 25 процент долчуй тIа хиш дехк. Республике дерригa чуэцача ялатах 26,4 процент ка бола ялат, 45 процент ялата лаьрхIа хьажкIаш, 28 процент шекаря свеклаш, 72 баьцадараш да.

Хиш дехкача лаьтташкара бизза пайда баккхара лергIа чаккхьяха ела агромероприятеш, доагIача бесса хий дехка деза, хьалхалаттачар опыт шерра юкъеяхьа еза.

Юрта боахама хала шу дар чаккхдаьннар. ХIаьта хиш дехка 4 районо хIара гектара тIа 30 центнерал совгIа ялат кхедир. Ачхой-Мартановски районе хIара гектара тIа 37,5, Малгобекски районе — 33,4, Урус-Мартановски районе — 30,7. Шалински районе — 31,2 центнер ялат чуийцар.

Цуьнца цхьана вай республикерча цхьадолча боахамаша хиш дехкача лаьтташ тIа геттара лоха хьувкъам кхебу. «Авангард» яхача комсаш лелаеча совхозо, масала, чаккхдаьннача шера хIара гектара тIара 7,2 центнер мара чуэцаьзар ялат, кхы дукха лакхагIа хьувкъам бацар Грозненски района 1 Мая цIерагIча, «Калаусский», «Терский» совхозашка, кхыдолча боахамашка чуийцар.

Хиш дехкача лаьттаех дикагIа пайда эцалга дукхагIча даьккъе дувзаденна да боахамашта юкъера а боахамашта чура а хиш дехка системаш технически вIаштIехьа хиларца, лаьтташта де доагIа доал дарца.

1979 шера ноябрь бетта хиннача 140,5 эзар гектар хий дехкача лаьттаех 92,9 эзар гектар мара яц йоагIача бесса технически проектагIа хьалъяь. Цу системай эшшача боахаме хий дилла йиш йола гидрогIирсаш, нахъкъаш, дехьа-сехьа вувла моттигаш я. Вокх 47,6 эзар гектар долча хиш дехкача лаьтташка цу тайпара гIирсаш дац. Хиш дехкача сета ремонт е еза ха хIанз чаккхоалаш латт.

Госкомсельхозтехнико, республикерча совхозашен колхозашен бокъо йоацаш тIехьадоах догIан хьисапе хий деттача машинашта, насосни станцешта ремонт елга. Март бутт дIаболалуш 1415 поливальщик мара яацар республике кийчваь, хIаьта цахаддаш хий деттара 2090 сагаш.

Республике дукхха балхаш даьд хиш дехка сеташ цIенъяра, гидротехнически гIирсаш товдара. Иштта, районерча боахамашта гIулакх деш йолча Шелковской хин управление оттаь хиннача хапал дукхха хьалха ремонт яьй хиш дехкача сета, 5-ча марта хиш дехка доладелар районера боахамаш.

Республикерча ерригачи районашна къаьсттача боахамашка отта а яь чIоагIъяьй хих пайда эцара планаш. ХIаьта сводни план чIоагIъяьй Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето.

Республикерча климатически зонашна хьежна Грозненски опытно-мелиоратнани станце рекомендацегIа оттаяьча планаш тIа белгалдаькхад хий мича, хана а малагIа боарам болаш а дилла деза.

Хиш дехкача лаьтташта гIулакх деш йолча хин системаш ерригача управленешка вIашагIъехнай мелиоративни службаш. Цар тIахьожам лоттаберrба хиш дехкача лаьттаи тIоадал кхоачамболаш йий хьожаш. ХIара колхозе, совхозе тайп-тайпарча участнашка долча лаьттай тIоадал къоастаергья лабораторешка. Цуьнга хьежжа боахамашта а ховргда малагIча ккай тIа, малагIа боарам болаш, маца хий дилла деза.

Гурахьен Iайн лаьтташка тIоадал Iалра де дезаш хин ва балхаш шоай ханнахьа даьд. ВIаьсти дIадуь ялаташ дIаделехьа хий дулларгда 17,5 эзар гектара тIа.

Март бетта шоллагIа денада чаккхдоалаш 967 гектара тIа хий диллалар Шелковской районе, 392 гектара тIа — Гудермесски районе. Вокх районаша а кхы тIехьа ца доахаш дича бакъахьа да из гIулакх.

Грозненски агрометеогруппо льча расчетах 1980 шера вегетационни ха хьатIакхоачача хана лаьттанцара тIоадал дукхача шерашка хиннaчул юкъера лаьрхIача 20—35 миллиметр лезнгагIа хила тарлу. Уж запасаш тоъам болаш яц ялата лакха хьувкъам кхебара.

Апрель бутт бовши мак болалуши Тийрка чура хий вIезитдала йиш я. Цудухьа тIехьа а ца доахаш хин хIанзехьа а дилла деза. ..их пайда эцара йолча планашка хьежжа ший хаппахьа а боараме а дехка деза из. Цох тIаIща ба хургбола хьувкъам.

Б. ГЕРАСИМЕНКО,
НГIАССР мелиорацеи хиибоахамен министра заместитель.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежна дукххача шерашка цIена къахьегарахи къахьегане нарагIдьнмарий хам бешь СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

«Старогрознефть» яхача мехкдаьттех гази йоаккхача управлене гIолла:

Ардиянц Анатолий Матвеевича — — пенсионера.
Беседина Валентина Ивановнана — оператора.
Варочка Павел Тимофеевича — оператора.
Джабраилов Ахмада — оператора.
Климов Николай Васильевича — централъни инженерно-технологически служба начальника заместитела.
Карпов Петр Федоровича — пенсионера.
Кулишова Вера Ивановнана — пенсионеркана.
Кривенкова Пелагея Ерофеевнана — оператора.
Князева Мария Ивановнана — оператора.
Мирошниченко Зоя Васильевнана — цеха начальника заместитела.
Машутина Евгения Петровнана — мехкдаьтта даккхара йолча оператора.
Назаренко Александр Андреевича — бухгалтера.
Мальцева Анна Ивановнана — оператора.
Обливальская Наталья Ивановнана — пенсионеркана.
Судаков Алексей Константиновича — оператора.
Хайрулина Зайтуня Умаровнана — оператора.

Бурув тохара балхий Грозненски управлене гIолла:

Строкова Нина Антоновнана — стропальщицана.

Нохч-ГIалгIай транспортни управлене автоколонна 1737 гIолла:

Кузьмичев Василий Нестеровича — художник-маляра.

Нохч-ГIалгIай респотребсоюза универсальни торгови базе гIолла:

Чередникова Тамара Васильевнана — пенсионеркана.

«Союзавтоматстром» объединене Грозненски опытно-экспериментальни заводе гIолла:

Кильзина Людмила Степановнана — пенсионеркана.
Миропчук Евгения Ивановнана — уборщицана.
Хусаинова Анна Ивановнана — болхлочоа.

«Старогрознефть» яхача мехкдаьттех гази йоаккхача управлене жилищно-коммунальни боахаме гIолла:

Бесчетнов Василий Степановича — пенсионера.
Васяхин Филипп Корнеевича — пенсионера.
Захарова Анна Сергеевнана — гладильщицана.
Изюмская Анна Гавриловнана — штукатура.
Михалева Мария Егоровнана — пенсионеркана.
Матвеев Тиндачи Айпасовича — пенсионера.
Резникова Наталья Николаевнана — уборщицана.
Стратиенко Мария Васильевнана — пенсинеркана.
Токарева Анна Ильиничнана — танелажницана.
Чернышова Александра Ивановнана — бухгалтера.
Чернова Анна Афанасьевнана — участка начальника.

Нохч-ГIалгIай управлене «Жилгражданстрой» гIишлон-монтажни треста дIа-юха лелача механизировании колонне гIолла:

Бараханова Медиана — пенсионеркана.
Пурчин Федор Григорьевича — пенсионера.
Исаков Василий Трифоновича — пенсионера.

«Главнефтегазмонтаж» № 8 йолча специализировании монтажни управлене гIолла:

Забурунов Василий Ефимовича — пенсионера.
Камыш Иван Константиновича — шофера.
Кондратенко Павел Ивановича — электросварщика.
Халатов Иван Аркадьевича — слесара-монтажника.

«Грознефть» объединене автомобильни къаькъий управлене гIолла:

Абухадинова Белкис Аюбовнана — болхлочоа.
Величко Константин Ивановича — автослесара.
Келоев Исровила Махьмада — асфальтировщика.
Лавровский Павел Григорьевича — автослесара.
Мозговой Иван Ефимовича — пенсионера.
Масуев Вахийна — асфальтировщика.
Савицкий Владимир Семеновича — пенсионера.

«Грознефть» объединене трубно-инструментальни базе гIолла:

Батманова Лидия Ивановнана — кладовщика.
Васильченко Иван Даниловича — болхлочоа.
Беленко Лидия Максимовнана — инженера.
Васильченко Клавдия Ивановнана — болхлочоа.
Курмоярова Матрена Семеновнана — секретара-машинисткана.

Мухь кхухьача Грозненски производствени объединене гIолла:

Брагина Вода Васильевнана — пенсионеркана.
Головченко Григорий Ермолаевича — водитела.
Соколов Николай Николаевича — механика.
Созонов Александр Ивановича — пенсионера.
Татаринцев Иван Арсентьевича — водитела.
Цхалаиди Георгий Федоровича — пенсионера.

«Грознефть» объединене бурув тохара балхий Старогрозненски управлене гIолла:

Кожушкин Иван Александровича — кузнеца.
Мякишев Андрей Ивановича — электромонтера.
Попов Иван Алексеевича — йоккхагIйолча инженера.
Нарыков Георгий Ивановича — слесара.
Рагулин Алексей Ивановича — берттерча геолога.
Кистанов Николай Григорьевича — бурильщика помощника.

«Грознефть» объединене бурув тохара балхий Грозненски управлене гIолла:

Балаев Николай Аршоковича — вышкомонтажника.
Бугаев Леонид Васильевича — пенсионера.
Набатова Наталья Петровнана — пенсионеркана.
Оболенская Валентина Ивановнана — геолога.
Удовенко Анна Тимофеевнана — оператора.

«Грознефть» объединене технологически транспорта Грозненски управлене гIолла:

Акимова Валентина Арсентьевнана — йоккхагIйолча бухгалтера.
Струков Николай Ивановича — водитела.

«Грознефть» объединене военизированни охрана вIашагIтехача отряде гIолла:

Ивинская Ольга Павловнана — стрелоа.

«Терек» яхача Нохч-ГIалгIай производствени мебельно-дахчах хIамагъеча объединене гIолла:

Близнюк Татьяна Васильевнана — отделочницана.
Мурадова Халимата — станочницана.

№ 27 йолча бархI шера школе гIолла:

Мухортов Василий Степановича — пенсионера.

«Грознефть» объединене тампонажни конторе гIолла:

Арутюнова Валентина Арсентьевнана — йоккхагI йолча экономиста.
Асланов Рафаил Артемовича — токара.
Астафьева Вера Ивановнана — кочегара.
Владимирейко Бронислав Николаевича — моториста.
Кузнецова Антонина Васильевнана — кладовщица.
Кушнаренко Борис Андреевича — пенсионера.
Лебедев Иван Герасимовича — моториста.
Неронов Николай Тихоновича — машиниста.
Попов Иван Ильича — слесара.

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

НГIАССР торговли министерства автобазане гIолла:

Клюева Анна Всеволодовнана — дезинфектора.
Шамсутдинов Солтамуразна — шофера.
Целиев Хьамида — склада заведующена.

№ 1 йолча роддоме гIолла:

Алифиренко Нина Устиновнана — санитаркана.
Одинокова Елена Павловнана — лора.
Пономарева Полина Даниловнана — медсестрана.
Фигурин Афанасий Григорьевича — лифтера.

«Грознефть» объединене бувзама конторе гIолла:

Бевза Пелагея Григорьевнана — уборщицана.
Камарницкая Пелагея Васильевнана — телефонисткана.
Контарев Василий Николаевича — станочни монтера.
Ковалева Мария Михайловнана — телефонисткана.
Лобова Раиса Терентьевнана — телефонисткана.
Печерина Екатерина Платоновнана — телефонисткана.
Пляева Зинаида Ильиничнана — телефонисткана.
Сомова Мария Степановнана — бухгалтера.
Сердюкова Валентина Ивановнана — телефонисткана.

«Чечингстройматериалы» яхача объединене № 2 йолча Грозненски гIишлон материалий комбинате гIолла:

Агаева Кулизар Алиевнана — садчика.
Баргиева Умата — садчика.
Гадыльшина Гашура Бешановнана — съемщицана.
Знаевская Зинаида Антоновнана — садчика.
Земляной Григорий Константиновича — слесара.
Ибрагимова Аружана — шихтовщика.
Орниочко Дмитрий Федоровича — наладчика.
Рафаилова Зайра Хаустановнана — садчика.
Стрижова Клара Алексеевнана — слесара.
Савченко Алимпиада Степановнана — болхлочоа.
Христина Клавдия Александровнана — намотчика.

Бувзама Грозненски эксплуатационно-технически узле гIолла:

Середенко Анна Михайловнана — оператора.

№ 3 йолча городской поликлинике гIолла:

Кышенко Елена Сергеевнана — медсестрана.
Малютина Нина Павловнана — лора.

НГIАССР Гостелерадио гIолла:

Дасяк Василий Ивановича — фотокорреспондента.

Грозненски производствени швейни объединене гIолла:

Баландина Арав Наврузовнана — швея-мотористкана.
Горовая Надежда Михайловнана — кладовщика.
Гайфутдинова Надия Надмибиевнана — прессовщика.
Калмыков Тимофей Федоровича — сантехника.
Корниенко Николай Александровича — слесара.
Легкодым Любовь Александровнана — швея-мотористкана.
Маркосова Софья Михайловнана — ОТК контролера.
Часовских Валентина Захаровнана — ОТК контролера.

«Грозненский рабочий» издательстве гIолла:

Марченко Лидия Васильевнана — наборщицана.

№ 4 йолча бархI шера школе гIолла:

Захарьян Анна Мартычевнана — хьехархочоа.
Колосова Надежда Ивановнана — хьехархочоа.
Хадиянцева Александра Васильевнана — хьехархочоа.

НГIАССР адвокатий коллеге президиуме гIолла:

Анцилова Татьяна Ивановнана — Шелковской района юридически консультаце заведующена.
Алисина Валентина Семеновнана — адвоката.
Юльчевская Фаина Абрамовнана — адвоката.

«Консервплодоовощ» яхача Нохч-ГIалгIай производствени аграрно-промышленно-торгови объединене гIолла:

Демиденко Григорий Евдокимовича — хьаьхочоа.

Республикански тенний театре гIолла:

Алексеенко Екатерина Филипповнана — актрисана.
Тавль Евгения Иогановнана — актрисана.

№ 1 йолча Грозненски пассажирски автотранспортни предприятие гIолла:

Горюнова Екатерина Иосифовнана — кондуктора.
Кайда Матрена Сергеевнана — кондуктора.
Шайкина Нина Степановнана — кладовщика.

«СевКавгипрозем» институте Нохч-ГIалгIай филиале гIолла:

Самарекин Владимир Федоровича — изыскательни лаьттан отряда начальника.
Королев Борис Дмитриевича — отряда начальника.

№ 2 йолча юкъерча школе гIолла:

Бакай Тамара Семеновнана — хьехархочоа.
Латышева Любовь Гавриловнана — хьехархочоа.
Маркарьянц Людмила Арменаковнана — хьехархочоа.

Грозненски консервни заводе гIолла:

Арчакова Исраила Дибахана — болхлочоа.
Бизяева Анна Максимовнана — кладовщика.
Беднев Иван Петровича — болхлочоа.
Болдина Вера Сергеевнана — кладовщика.
Гончар Мария Семеновнана — повара.
Дружбина Мария Ивановнана — болхлочоа.
Зарудный Сергей Антоновича — наладчика.
Кучеренко Мария Ефимовнана — котельни машиниста.
Клименко Антонина Яковлевнана — варщицана.
Пронь Антонина Никитичнана — нянина.
Сатабаев Года Атабаевича — плотника.
Хасуева Аманат Исраиловнана — болхлочоа.
Цечоева Маржана — болхлочоа.
Шкурова Лидия Тимофеевнана — кочегара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1980 шу, 12 март.

ИттлагIча пятилетка тIеххьарча шера план хана хьалха кхоачашъяра, В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIейна сийлена накъбахара доккхий социалистически деккараш тIаийцад Грозненски вагонни депо болхлоша. Социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъьнна я мастер Костенко Михаил Антонович керте латтача цеха коллектив. Цига ший новкъосташта масал телаш къахьегаш хилара дукхханешта йоаш я дефектоскопистка Казакова Нина Семеновна.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) мастер М. Костенкои дефектоскопистка Н. Казаковаи кийчъеш йолча продукцега хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Гитлеровски фашизм йохаь 35 шу гаргга ха яьнначул тIехьагIа а ФРГ кортмукъа а болаш лелаш ба нацистски зуламхой. Мехка демократически общественносто чIоагIа дIадех нацизма даьча зуламашта «дукха ха дIаяхай» яха положени юкъеца йовлаяра хьанъехьара парламентски закон доагIача тайпара а дизза а кховчашдар.

СУРТА ТIА: Кельнерча антифашистски демонстрацедаьна лоацаш вола ер саг ше ва фашистски концлагерашка Iазап эза. Цуи плаката тIарча йоазонаша дагабоккийт миллионаш бола боабаь нах. цар сий довдеш тIаIазар ца деш хIанз а лел уж боабараш.

А. ГРИГОРЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Политически обозревателя заметкаш

АГРЕССЕ IОТТАРАШ

США оборона министра Гарольд Брауна приказагIа Флоридерча Макдил яхача тIема-авиационни базе инарала Поль Келле штаба тIа урагIа яхийтай седкъий тIелатта шувнаш уха байрахх. Иштта белгалдаьккхар Пентагона «сихача реагироване корпус» стройна официально юкъелхар.

«Корпус» — къаьстта дехкараши функцеши йола подразделени. Цу 100 эзар сагах латтача соединене доакъош дIаухийтаргда шоаш хьожадаьча районе. Цига десантникаш деза-доккха герз тIадолча шоашта хьожадаьча кемаш тIа ховшаргба. 1981 финансови шера йолча бюджета тIа цу тайпара йола форда тIа лела базаш хьалъяра, лелара радиус йоккха йола транспортни самолеташ хьаяра, хIаьта иштта фегара заправщикаш эцара 700 миллион доллар дийхад Пентагоно. Интересице низаш мел эшачунца Iалашдара правительства деррига дIадахийта лерхIар 10 миллиард доллар за.

«Корпус» леларгйола сфера — деррига дуне. «США хьаштаншта кхерам» ийккха лаьттан шара моллагIа район. Американа мичаре, хьаи, миштa тIатувс «кхерам» яха дош ховдалергдар, дувцилга яц, Вашингтон ше я. «Корпус» Пентагоно залелени яьчча тайпара, эш Гаргарна Малхбоале, Африке е Корее «бокха боаца тIом» бара, Европерча «бокххача тIема» эшаргбола кхоачамболлаш бола бIу Iалаш а беш. Иштта лестаеш латт американски керда чхьонкар!

Новкъа эккха хIама а доацаш из еттара, Вашингтоно шийн партнерашкарен союзникашкарен дIадех уж шоай терриоре тIа американски бIу тIехбувлийта раьза хулга. Цу хьанъехьара переговораш еш я Португале, Испане, Египта, Израила, Саудовски Араве правительствашца. Цу тайпара навкъаш дахка лерхI Тайжача океана тIа гIолла. Гавански гIайренаш тIарча, Гуамерча, Филиппинашкарча американски базашкара «корпуса» подразделенеш самолеташца Сингапуре, Таиланде, Малайзе, Индонезе гIолла эшшача кхувла лерхI.

1800 форда гIашлон — «корпуса» прообраз — Филиппинашкарча Субик-Бей яхача базе Iомалуш хиннаб дукха ха йоаццаш. Дийъ кема борташ тIа из группа Аравийски форда районе дIаяхийтай. Цига тIема маневраш ергья цо. Цул тIехьагIа хоадаь ха а йоацаш цигга ютаргья, хIаьта Пентагон из лочкъадеш а яц. Иштта лерхIаш да форда гIашлой 7 эзар саго леладу гIулакхаш Iалашдара эша танкаши кхыйола техникеи тIайола массехк тIема-транспортни кема Персидски залива районе дахийта.

«Сихха реагировани яра корпуса» стратеги айхха ювзасина я американски тIема базайн объектайи сеть шеръярцеи чIоагIъярцеи. Египетен Израилен хIанлахьа а бокъо еннай США-на шоай территоре тIарча базаех пайда эца. Цул совгIа, кхы а 170 миллион доллар дIадехийтаргда Пентагоно Диего-Гарсия яхача гIайрен тIарча базана модернизаци яра. Переговораш еш я США Сомалерча, Кенерча, Османерча порташкеи аэродромашкеи чуэха мукъабаккхара. Картера администрация дага я шоай территореш тIара накъаш цар американски бIуна шерра хьаделле тIема новкъостала лаьрхIа цу пачкахьалкхенашта 90—100 миллион доллар хьожаде.

Вашингтона вIаштIехьдаьннад американски герлашцарча низашна Саудовски Араверча тIема объектаех пайда ийбайтара даьккъе бара яха. Герзий складаш хургья Дахране, Табуке, Хамис-Мушайте, Джебеле. Кхыярех а санна, цу базаех пайда эцаргба Гаргарчен Юкъерчен Малхбоалехьа эшаргйола тIема соединенеш лоаттаяра. Хьевргйолаш я, «Нью-Йорк таймсо» ихкача бесса Турцедена Диего-Гарсия яхача гIайренашка кхиччалца йола регион чулоацача базай сеть. Цо къоастаде деза кертерк ши декхар да: «Сихха реагировани яра корпусо» леладу гIулакхаш хьаллацари США тIема-форда низаш дилла а цу районе лоттадара кIийле йоллари.

Из хьяра идея хьанъехьара дош Пентагонои политически гIозвраще дувца доладир Иране революци а хиналехьа. 1973—1974 шерашка йолаеннача энергетически кризисо чIоагIа кхерабир керттера мехкдаьтта импортераш, эггара хьалха ВIашагIкхийтта Штаташ. Уж корзагIбьхар Персидски залива зонера пачхахьалкхенаш шоай гIулакхаш тIа-тIа чIоагIагIа шоай бе дохка баларо. Шах вохар бахьан долаш ирански мехкдаьтта доккхача даьгах яьлар США. Цу хьалашна хьахила, йолаелар полицейски чхьонкара хьисапе моллагIа а американски хьаштаншта «кхерамебарашта» кертах етта йиш хургйола мобильни тIема соединени вIашагIйоллара план. Цу тайпара, 1979 шера аьхний тIанйцар корпус хьаярах йола решени. Цу ханне а цIераш льхар цуьна дIалургйолча дивизей.

Бийдала хьасташта, хьаьстта мехкдаьттана тIадолха накъкаш карара ца далийта гIертар — из да американски арахьара политика милитаризмагахьа ластара керттерча бахьанех цаI. Ший экспанси шеръяра бахьан эшар Вашингтона, цудухьа из бахьан Афганистане хиннача событеех де елар из. Амма кхыметел американски союзникаша а тIаьананзар Советски Союз Персидски заливерча мехкдаьттана тIанхача гIертаи я яхаш Вашингтоно дийцараш.

Цу тайпара доле доаца бахьанаш а кхувлаш дунен тIара кхохкам совбоахаш я ВIашагIкхийтта Штаташ, цхьаннена тIехьа шоллагIъяр еш цхьаю агрессе керда плацдармаш.

Э. ЧЕПОРОВ.
(АПН).

ЦIей дездеш я Венгри

Будапешт — Венгерски Халкъа Республика столица: Геллерт яхача лоам тIарча Кортмукъален монументи керте латт кхалсага фигура; цун ларда тIа дIаязъяь я город мукъайоаккхаш тIом бера хана боабаьча советски бIухой цIераш.

МТИ—ТАСС сурт.

ТКЪАЬ ПХИЙТТЛАГIА ПАРГIАТА БIАЬСТИ

Ткъаь пхийтта шу — из мехка историена йоккха юкъ ю. ХIаьта а Венгри мукъаяьккхача хина дена дIадахача ткъаь пхийтта шера мехкара вахар оалан тIара хувцаденнад, уж шераш лархIа доагIа эзар шераш долча венгерски халкъа исторечухь керттердарех.

Укх шерара бIаьсти Венгрена къаьстта шин тайпара я. Дукха ха йоалдаш шин болх чакхбаьккхаб Венгерски социалистически болхлой парте XII съездо. Цо белгалъяьй ВНР дегIвенна социализм хьалъяра йола керда планаш.

Венгерски коммунистий форуме къамаьл деш ВСРП ЦК Хьалхарча секретара Янош Кадарв аьлар: «Центральни комитето чIоагIа тоам а хулаш дIахойт съездага дIадахача шерашка дунен тIа оттара хьалхарча социалистически пачхьалкхенца, вламлен прогресса керттерча чIоагIлеица, вай мукъадаьхачуица — Советски Союзаца интернациональни цхьоагIо дIахо чIоагIъеш вай хьадаьхка хилар. Дукхача тайпара вай мехкашта юкъе долаш дола бувзамаш дегIадоагIа, кхы а чIоагIагIа хулаш доагIа вай халкъашта юкъера дохаргдоаца дотта гIилле».

Советско-венгерски бувзамаш дIахо шердарна массе оагIорахьара чIоагIдаран доккха гIулакх хилар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Л. И. Брежнева дIадахача шера ВНР яьча визитах. Цу хана советско-венгерски переговораш йолаш тIайийцар Венгрени Советски Союзан юкъера вежарашха дола доттагIал дIахо чIоагIдарен массе оагIорахьара дIа-юха цхьана гIулакхаш леладарен хьакъехьара заявлени. Вай шин мехка кулгалхоша дIанхайкадир планировани дакъе цхьана гIулакхаш леладалга дIахо эргадаьккха тоаданни даргдоацаш хилар, производствера кооперировани специализации дегIайоалле езаш хилар. ТIайийцар кхтта 1980 шерага кхачалца экономики лоархIамегIа доле, къаьстта Венгре халкъа боахам довгорен бийдален материалаца IалашбарГа дола доакъош дегIадоладара хьакъехьара программа. ВСРП XII съезде къамаьл деш советски делегацена керте латтача Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкос белгалдаьккхар: «Советски Союз мехкдаьттен Iалама гази йиккарца ювзаенна халонаш тIалатташе а социалистически вежарашха доле мехкаш энергеиа Iалашдара йоакхо еш хинна хилари йолаш хилар». Цу мехкашта мехкдаьтта, мехкдаьтта продукташ, Iалама газ лоаттаелга лакгIдилийтадац, цу дакъе Венгерски Халкъа Республикана а».

Советски Союз ткъаь итт шу совгIа йолча хана ВНР торгови лоархIамегIа йола партнер йолаш хьайоагIа. XII съезда материалаш тIа билгалдаь ма хиллара, мехка арахьарча торговле оборотех кхоалагIа дакъа СССР доагIаш де. «Вахаре кийна лоархIам болаш да дуккхача шерашта лаьрхIача соглашенех дуккха товараш СССР-а экспортагIа дIаяхийта йиш йолаш хилар», белгалдаьккхар Я. Кадара.

ДIадахача шера ВНР-ан СССР-ан юкъера товарооборот итт процент лакхъеннай, хIаьта пхи миллиард сомага а кхаьчай. Карарча пятилеткагIа, вешта аьлча 1980 шу чакхдаллалца Венгре СССР-а йохьийтаргъя 32 эзар автобус, 300 миллион сом мах бола электронно-вычислительни машинаш, 600 миллион сома молхай врапараташ.

Советски Союзера импортагIа Венгре йоагIаргья машинаши оборудовании, эзаш долчох 87 процент аьшка руда, 70 процент херхьекха хьу, 80 процент мехкдаьтта.

ХIанз йолаш я вай мехкашта юкъе дIа а юха а экономически цхьана гIулакхаш леладара хьалъехьара 10—15 шера лаьрхIа йола шовзткъе итт соглашени. Царех лоархIамегIа ярех я алюмини лоладарв дакъе цхьана гIулакхаш леладара йола соглашени. 1980 шера Советски Союзе йохьийтаргья 330 эзар тонн глинозем, хIаьта цунах мел даьккха алюмини — 165 эзар тонн — Венгре юхадаьхьаргда. Из соглашени йолаш йолча 17 шера ВНР-о СССР-е дIалхьийтай 2,4 миллион тонн глинозем, хIаьта цунах 1,2 миллион тонн алюмини юхакхачад. Цо торо хилийтай Венгрета алюминиеви промышленносто арахеца продукци двазза дуккагIа хилийта, хIаьта СССР лоладаьча хIара тоино ВНР халкъа боахама 14.5 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхоийта а.

(Будапресс — АПН)

Сийлахь-йоккхача Котлон—35 шу дизарга

СИЙРДА АЛА ЛАЬГIЛУРГБАЦ

Ткъаь пхийтта шу доалаш латт Сийлахь-боккха Даймехка тIом сеца. Цхьабакъда, цIанкха а лаьгIлац цу сий долча шерех советски халкъа деналеча гIулакхех ма мотта дукхагIа хIама довза гIертарца вай бола безам. ХIана аьлча, поэта Р. Рождественске ма аллара, «Из дезац байнарашта. Из эш дийнабарашта». Ма ниiсса аьнна дешаш да уж!

Даьй турпала гIуланхаш хьалха а доахаш кхетам лу вай кхувш боагIарашта. Вай сийлахьча Герзашцарча Нчзий истори кьонача тIехьена патриотически кхетам балара низ бола герз да. Тха школа дешархоша тIемен революционнин сийлен моттигашка гIолла вихь беш. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветеранашца вIашагIбеттавуш. Даьхе лораеш моастагIчоа духьала леташ лийтарий цIераш мелхайоахаш, тIема релнивеш гулъеш шоай дегашка кхебу вай хьамсарча Даьхенца бола бIайха безам.

Школе беча тIема-патриотически кхетам балара балха доккхагIдола дакъа шийна хьатIанийцад школа военрук, запаса подполковника Плиев Лорса Саварбика. Из ше деналца чакхваьннав беррига тIема халонаш Iовшаш, дуккхаза човнаш хинна а дуккха тIема совгIаташ денна а саг ва халача 1942-ча шера коммунистий мугIарашка дIаэтта вола Лорса Саварбик. ХIаьта хIана Даьхен безаа патриоташ хилв Iомабу цо дешархой.

Дика гIулакх а хинна дIаэттад школе хан-ханнахьа денала урокаш чакхйоахилга, «Зарница», «Орленок» лхача тIема-спортивни ловзарашка дакъа лоацилга. Из гIулакх леррагIа леладарах тайп-тайпарча яхьашка белгала дика толамаш даьхад школа юнармейцаша. Ишта, «Орленок» отрядо дIадахача дешара шеро хьалхара моттиг яьккхар районни а зональни а яхьашка. Цу толамаша дог уравттаваьча дешархоша хьалхе яьккхар республиканиски яхьашка а. ХIаьта укх шера цу тайпарча районни яхьашка дешархой нийчлуш хиначв хана С. Л. Плиева аьлар царга: «Шенхештта котвала лаьрхIар мара валац тиоша кот». Школа а шийн хьехархочун а шийх бенна тезам боабаьаp командо: района 17 команда юкъе юха а хьалхара моттиг яьккхар цо. Цул тIехьагIа зональни яхьашка цо котало яьккхича хина дена, соахка саиха, укх шера а республиканиски яхьашка цар аьттув баларга сатувсаш да тхо. Команда доакъошхошта дика хов толамаш шашегIа ца доахилга. Цар ларде уал йоккхача коллектива къахьегам, классашка еш йола кийче, школе чакхйоахаа яхьаш, дукхаа кхыдараш.

Кхувш йоагIача тIехьена тIема-патриотически кхетам балара, даьй гIулакха мутIахьа хургболаш уж хьалкхебара боккха лоархIам болаш да къахьегама а тIема а ветеранашца, ноахалий викалашца дола вIашагIкхетараш чакхдоахилга.

Цу тайпара вIашагIкхетар хилар школе Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 62 шу дизара сийна. Школа йоккхача спортивни зале хьалтеха доахар «Сийле хийла Советски Герзашцара Нхахий!», «Моаршал хилла тIема ветеранашта!» яха а вхьдола а ловургаш. Укказа гулбеннабар йоккхагIйолча классашкара дешархой — дукха ха ялале доккхача вахаре хьалхара гIа боахкаргбола кагирхой. Уж болча хьоашалгIа баьккабар кхаь ноахала викалаш. Дешархоша дика тIанийцар гражданскени тIема доакъошхо Пугиева Фона. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лаьца бола района тIемен цIазъметамен сийлен музея директор Т. Х. Мальсагов, ОСВОД районни организаце председатель М. А. Оздоев, КПСС райкома партгомиссе председатель М. О. Гадаборшев, районни газета редактора заместитель Н. А. Смирнов. Царца бар машара шерашка хьалкхийнача кхоалагIча ноахала викалаш а, халкъа тIахьожама районни комитета председатель А. З. Джандитов, ВЛКСМ райкома хьалхара секретарь Торисв Идрис, райвоенкомата болх ло К. Н. Бикмаев кхыбараш.

Уйла тIалхийта ладийгIар дешархоша тIема ветеранаша цу бирсача денoех шоашта дагадоагIарех. Советски Эскара а дерригача халкъа а деналах лаьца дийцачупта. Ишта, цу вIашагIкхетаре царна дукха сакъердаме хIама дийцар райопа исторех, цун таханарча вахарах а цун кховненах а. ВIашагIкхетар чакхдоаллаш хьаьцийй бевамца хьехар дешархоша шоашта оттадаьча художественни самодеятельноста концертага. Массане а терказ тIаззар сихагIа автомат вIашагIъяьккхараш юха вIашагIйоллaран йолча дешархой яхьаша.

Школа дешархоща беча тIема – патриотически кхетам балара балха юкъмоттиг а хинна дIаэттай эрсий моттиг литературен хьехача А. Т. Мальсаговас кулгалдеш йола «Ветеран» яха клуб. «Цхьанкха а вицвеннавац, цхьанкха хIама а дицденнадац» яхаш я клуба девиз. Цунга хьежжа клуба доакъошхоша дукха къахьег тIем тIа де доацаш байнарий лераш тохкаш, царех лаьца материалаш школерча музее гулъеш. Ишта цар гулъю района пионерски а комсомольски а организацей исторех йола материалаш а.

Дог раьза а долаш новкъостал цу дешархоша гIо эиаш болча тIема ветеранашта. Шефски болх дика дIаоттабаьб толашагIйолча А. Гайдара цIерагIча 5 «А» класса пионерски отряде (кл. кулгалхо Р. С. Мальсагова). ТIема-патриотически кхетам балара балха дукха ха а низ а дIалуш ба хьехархой Л. С. Арсельгова, Л. Х. Барникхоева, кхыбараш.

Ишта, Л. Х. Барникхоева керте латт «14 шу дааьннарий» клуба. «ДIаязае со комсомоле» яхача девизагIа болх беча цу клубе настаста хул Ленински комсомола сий долча исторех, комсомольций къахьегама а тIема а гIулакхех йола лекцеш. Пита Iомаду ВЛКСМ Устав. Школа еррига класс сашка хиннай «Баркал хьуна, салте!», «Цу деной сийле йожаргьяц» яха а кхыйола а утренникаш, денала урокаш. тIема - патриотически темах йола тайп-тайпара лекцеш беседаш. На деррига а оаха ду тIема къизал кхуш болгIарнашта гоама хилийтара, цхьабакъда, вай машарена вахара моастигIа тIахкайдача дийнахьа Даьхе лорае дIаоттан уж нийча хургболаш хьалкхебара.

Хета бокъо а йолаш тхона хетачох, школа дешархой шоай даьй а дедаьй а гIулакха боарем боадаш сий деш, боккхагIйарий къахьегамен тIемен традицешта мутIахьа болаш хьалкхувавба. Цар дегашка боага из сийрди иля лаьгIлургбоацаш, кхы а къаьгагIа багийтаа дукха къахьегаита лоархIа оаха тхлай сий дола а бехктонхаме а деклар.

Л. ГОЙГОВА,
г. Назрановерча № 2 йолча школа классал а школа а арахьа бу болх вIашагIкхетамбоалахар.

ЛИТОВСКИ ССР. «Кауно балдай» яха производственни объединени мехка мебельни промышленноста дикагIъярех цаI я. Карарча пятилеткa алхха хьалхарча дий шера цо арахийца пачхаьалкхен дикала Знак йола продукци кхоала дуккагIа хиннай. ХIаьта тахан из сийлен пхисабарг тIалаттaш арахоца мебель еррига изделех 44 процент я.

Массехк шу да «Кауно балдай» яха объединени рекламаца йоацаш болх беш йола.

Цун мебель чIоагIа къераш я мехка дукхача городашка. Каунасаша хIанз шоай продукци дIаудийт Олимпиада 80 хьажий чуэарбола Измайлово хьалъеш латтача гостиничн комплекса адресагIа.

СУРТА ТIА: пачхаьалкхей дикала Знак еша гостиница лаьрхIа комплект.

В. ГУЛЕВИЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

БIаьсти яларга сатувсаш хиннаб вах, царех ба бIаьстан сийрдача маьлхе, нердача фега ара а баьнна шоай автомобиль хаха безам бола води телаш а.

Массехк шера Iоадаьча ах чах йица хила мегача шоай машинаца шоаш арадовлалехьа, наькъа лелара правилаш тIайола книжка хьа а йица, из Iодеша деза оаш. ХIана аьлча цу тIара цхьаца хIамаш дицдалийта, теркал ца деш дита хила мег оаш. Цул тIехьагIа, ю хьабе а делла автомобилаца шоаш долчача хана, ше ма нодда из лалаема гIерта, дийде мегаргдац, Iамна дукха ара ца йоакаш лаьттача машинаца кулг-кo юха шаьрдиза даргдоацилга. Них дукха ца лелача улицашка гIолла кIезиг-дукха лийхна шаьрдаелча бахьаьа да, нуй тIехьагIа лелас мегаргъа машин них дукха хулача улицашка гIолла а.

Машинаш сов сиха ма лехка лхаш IалагIмате дукха дуц. ХIана аьлча машинашна хулаш долча катарех 30 процент наькъагIа лелара правилай на пункт толхаярах ху т.

«Сельхозтехника» Назрански отделене доллахьарча грузовой автомашина водитела А. Д. Шикиева мухалегIа Iочувоагlаш, машин сов сихъ прах из юхаклоаа ца а мо гаш, наькъа улуа гIолла дода чоаш ч у а хкеса тIа кIалтIалькхай машин. Водитель ше а цуниа кабине вах гIа ши пассажир а чIоагIа лозабе а болаш больнице бахьаб.

Шаьрача новкъа гIолла хьавоагIаш духхьал цу бахьанагIа ПАЗ-651 яха автобус тIаIалтIаккессай водителa А. Н. Еремина. Вешта, кIезиг-дукха човха мара ца беш кIалхарбаьннаб водитель шеи цунца хинна 2 пассажири.

ХIаьта «Восход-2» яха мотоцикл лехкаш ваьгIача Д. М. Аминовна дунеи тIа тIехьара ди хиинад ииттал сиха из лалларах. IалагIмате сиха лаьлла хоагIача цо ше ма нодда МАЗ яхача автомашина тIатехай мотоцикл.

Лакхе мел дийцачох вайна гуш да бокъо йоацаш даь хIама лер йоацаш ца дусилга. Цудукъа, новкъостий водителаши гIашлойн наькъагIа лелара законаш толхадарца шоаи вахаа кхерама кIалтоттаду оаш. ХIаьта цунна бегаш беш а хилац.

ДIадахача кIирагIа (27 мартера дена 3 апреле кхаччалца) республика наькъашка 46 авари яьй, 3 саг ве а вуш, 20 сага човнаш а еш.

НГIАССР МВД ГАИ.

Вай берашта совгIата

Доккхий толамаш даьхад вай мехко керда саг хьавара а Iилмен техникен, культурен, дешари дегIадовладара а. Белггала доккха социальни ялар да берригача кагирхошта юкъера дешар хоаш хиларга вай моаи балар.

Кхыча беррига хьехархошта а, дешара органий болхлоашта а, учебникий авторашта а, дешархой даьштаноашта а саьна, сона я чIоагIа боккхача лоархIаме хилар КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон тIаийца «Юкъера дешар Iомадеча школий дешархоши учебникех мах боацаш пайда эпарга даларах» яха сонам.

Учебникаш оттаделга, хоаш ма хиллара, низкъала хала къахьегами чIоагIа бехктокхаме гIуланхи да, дале а сона дукхача хана деи чIоагIа безабенна болх ба из.

Вай меттала дешар-новзуа школашка хьеха доладеннача хьалхарча итт шера дешархошка доацаш а вIалла оттадаза а дар метта хьакъехьа дола стабильни учебникаш. Цхьабакъда, 1926 шера гIалгIай меттала кепатеха арадаьннача Мальсагов Заврбика яздаьча «ГIалгIан грамматико» доккха новкъостал дир хьехархошта. Цу шерашка цар цунах дика пайда ийцар, из школьни учебник деце а.

1933 шера гIалгIай облОНО-с авторий коллектив вIашагIъеллар яхаь сагах, царца со а волаш. Тхона тIадиллар метта хьакъехьа дола стабильни учебник оттаделга, юхьанцарча классашка хьехаргдолаш. Оаха хIаьта ши учебник оттадир: цаI — 1-2 классаштен вож — 3-4 классаштен. Уж стабильни учебникаш лард хинна дIайиттар дIахо йодача хана уттадаьча вайнаьха метта школьни грамматикашта.

Школаш вай мехка дукхагIа ярка йолаярца дувзаденна кхоачашдаьза даргдоаца дехар а хинна хьалхашка эттар лакхерча классашта метта хьакъехьа дола учебникаш (морфологии синтаксиси) оттадела. Цу гIулакха 1939 шера Нохч-ГIалгIай Наркомпросо авторий бригада вIашагIъеллар, царна юкъе со а волаш. Цу шера оаха оттадир морфологи, хIаьта 1940 шера — синтаксис.

Лакхехьа дийца дерригa учебникаш юкъ-юкъе школьни программашка хулаш долча хувцамашка хьежжа хувца а хувцаш, тоа а деш, юха а кепатохаш хьадоагIа. Ишттa, гIалгIай метта хьакъехьа долча учебникий автор е соавтор волаш хьавоагIа со 1933 шера дена.

ХIара советски саг дейхарийла ва шиi низи, хьинари, шийна ховри советски халкъ иразе хилийтара дIадала. Аз лаьрхIад, Дунен халкъашта юкъерча берий шерагара дена дIадоладаь, дIахо мел йодача хана а, школьни учебникаш оттадеш айса хьегаш дола къа мах боацаш вай иразеча берашта дIадала. Из айса лаьрхIар кхоачашдара гIуланха аз дехар даьд Нохч-ГIалгIай книжни издательствага школьни учебникаш оттадарех сона доагIаш дола авторски гонорар дIахо мел йодача хана Госбанка Сунженски отделене йолча Ассински детдома № 14216 йолча текущи счета тIа дIателалда, аьнна. Издательствас из дIатIа я ийцад.

Салман ОЗИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХАОТТАМИ ДIАЙИЙНА ХIАМАШИ

Синоптикаш шийлагIа хилар укх шера март бутт. ХIаьта ишттa йоачаш а соахьартул дукхагIа хилар. Цар дикка алсамъяьккхар лаьттайпара тIоадал.

Март бутт шийла барах кхашкара балхаш гайнадале а тIехкьарча цун пхе дийнахьа дIадолале йиш хилар уж. Хаоттама хьалаш хIана йиш хулийт бIаьстан юкъе хьалха дув ялаташи ялатабовни культураши массе метте цхьаторра дIае, дIайиннача хIамаштен зибах маккаш даха, хIанз дIае йолае мегаргья коартолли а дукха ха ялалеьа шекара свеклаш а. 10 сантиметр кIоаргачара лаьтта 8—9 градус дIоахденнад, цхьабакъда, кхы а массехк ди эшаргда из бокъонца дIоахдениа далийтара. Еррига культураш лоаццача дикагIчен хамашка дIаер лоархIаме да, хIана аьлча тIаккха цар йиш хургья бIаьстан юкъе лаьттанца Iайнача тIоадалах дикагIа пайда эца.

Апрель—бокъонца бIаьсти йола бутт. Маьлха йоакъал алсамйоал. Бетта юкъера лаьрхIача фегара температура март бетта хиначул дукхаа а лакхагIа я.

СССР Гидрометцентро беча хоамагIа, вай районашка апрель бетта юкъера лаьрхIача фегара температура боарама гаргга кхоачаш (9—10 градус) хила тарлу. Хьалхарча итт дийнахьа бийсашка 1—5, деношка 8—13 градус йIовхал йолаш хургья. ШолагIчен кхоалагIчен итташ деношка дукхагIча дакъе бийсашка 3—8, деношка 11—15 градус, цхьаццадолча деношка 15—19 градус йIайча хургья. Бетта юкъера лаьрхIача йоачаш 25—50 миллиметр хургья, вешта аьлча боарамга дIахкоачча.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
инженер - метеоролог.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаа».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Буратино выставка».
9.30 — «Хождение по мукам» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. «Разлом» яха кхоалагIа сери.
10.35 — «Дай-ноаной шоана!»
11.05 — Советски иллей концерт.
11.30 — «Художникех дола дувцараш». «Ренато Гуттузо».
12.15 — «Спортлото» тираж.
12.30 — «Из шоана дулургда».
13.20 — Халкъа инструментий оазаш. Баи.
14.15 — Городе Москве компатьски гIишлошъяра кердача метода хьакъехьа.
14.30 — Кердадараш.
14.45 — Беравта йола фильм. «Цхьа аьхки» яха художественни фильм.
15.55 — Шоаза социалистически Къахьегама Турпалах Т. С. Мальцевах дола «ТIаккхоачаргда кхоанара ди» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
16.45 — «Халкъа ашараш».
17.00 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
18.00 — Политически обозревателa В. П. Бекетова къамаьл.
18.30 — Мультфильм.
18.40 — Никарагуа халкъа революци котъялара хьакъехьа йола «Сандино Лаьтта» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Автор — политически обозреватель Л. Новиков.
19.40 — «Ангара» яхача Эшпаи балеташара ашараш.
19.45 — Фашистски гIеьхоех Венгри мукъаьяьккхи 35 шу дизара хетаь Венгерски Халкъа Республика телевидение программа. 1. Венгерски Социалистически болхлой парте Центральни Комитета Политбюро члена, Венгерски Халкъа Республика Президиума Председателa новкъоста П. Лошонце интервью. 2. Венгре панорама.
21.00 — «Хаа».
21.35 — «БIаргагушдар — теша халадар».
22.15 — РСФСР халкъа артистка Доронина лакха лоацам йола «Бенефис». Иистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Телевизионни документальни фильмий программа.
9.45 — «Наьна школа».
10.15 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа.
10.45 — «Эрсий хьамаьле».
11.15 — Шахматий школа.
11.45 — «Документальни экран».
13.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Сокол» (Киев). Перерыве — Олимпийски шоаза чемпионках Р. Сметанинковайх йола киноочерк.
15.15 — Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизарга. Лакхера совгIат денна раашта кою за.
15.45 — Фильм.
15.55 — Э. Зола. Вахтангова цIерагIча йолча Пачхаьалкхен академически театра. «Воанг» яха фильм-спектакль.
18.35 — «Бахор» яхача Пачхаьалкхен Узбекски халхарий ансамбля концерт.
19.45 — Киножурнал.
20.05 — «Бийса даькъала хийла шун, берашI».
20.15 — «Унахцlено». Iилман-популярни программа.
21.00 — Московски пачхаьалкхен филармоне Академически симфонически оркестро кхоачашъю С. Прокофьева а А. Скрябина а произведенеш.
21.40 — Телевизионни доаппаметражни художественни фильмий программа.

«ГЕОЛОГА ДИ»
6 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаа».
8.10 — «Зарядка с дIеотта!»
9.05 — Харьковски электромашинически завода культура Дворецa «Кинтаи» яхача халхарий ансамбли концерт.
9.30 — «Гургаьбетта сахьат».
10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!».
11.00 — «Унахцlено». Iилман-популярни программа.
11.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.15 — «Тахан геолога Ди да». Передаче дакъа лаьцаш ва Ленински совгIата лауреат, технически Iилмий доктор, геологе министр Е. А. Козловский.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Ваха мел йисача хаъа» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. Хьалхара сери.
15.15 — «Шун письмоех». Геолога Денна йола музыкальни программа.
16.00 — «Кинопутешественникий клуб».
17.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизарга. «Ленин яхача, Кремле» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. Хьалхара вIашагIахетар, «Болх бе Iомавалар».
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Цирк.
19.15 — СССР Пачхаьалкхен академически Эзмигача театра «Мемуре» яхача фильма - спектакля премьера. Автор—Сармин.
21.00 — «Хаа».
21.35 — СССР Пачхаьалкхен академически Iламигача театра «Мамуре» яха фильм-спектакль дIахоахьар. Иистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Лаьттан ченаш дай» яха документальни фильм.
8.30 — Города Омске мехкадьттакой культура ЦIен иллейн халхарийн ансамбля выступлени.
10.00 — «АБВГДейка».
10.30 — «БIаргагушдар — теша халадар».
11.30 — «СССР — финнашнадоттагIаш оагIонаш» яха документальни фильм.
11.00 — «Спорт-клуб».
13.00 — «8-гIа студи».
14.00 — Ленински а пачхаьалкхен а совгIатий лауреатаца, СССР халкъа артистаца Товстоногова Останкино концертни студе вIашагIкхетар.
15.50 — «Гаьнара а юхера а илли».
16.10 — Н. Ольшанский, В. Ольшанский. «Даьхача деной бутт» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. КхоалагIа сери.
18.10 — В. Гаврилин. «Сараьба» яха вокальни цикл. Ленинградера передача.
18.30 — «Дай-ноаной шоана».
19.00 — «ДIадахачуни хургдолчун юкъе» яха хIанзарча милитаризма хьакъехьа дола телевизионни документальни фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, берашI».
20.15 — «Дешарий гоз».
21.00 — Р. Щедрин — № 1 йола симфони.
21.30 — «Башха дика карбараш» яха телевизионни документальни фильм.
21.40 — А. П. Чехова уж цIераш йолча дувцарех даькъах телевизионни доаппаметражни художественни фильмий программа.

РАДИО

5 АПРЕЛЬ

6.40 — «Ленински къисаье, коммунистически хьехаре вахар, болх бар, къоамаш доттагIар» (нохчий меттала).
6.55 — Ашараш (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къонаш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
10.20 — Хьона, Даьхе, салтечуа догIа (нохчий меттала).
11.00 — «Вай доттагIа Iадам» яха радиожурнал (эрсий меттала).
11.40 — «Боахама механизм эвтавьккха тоаир». Хьалхара беседа (гIалгIай меттала).
14.20 — Фашистски Германи эша а еш котало яьккхе 35 шу дизарга. «ДIадаха денош лагаух» (эрсий меттала).
18.00 — «Керда обрядаш вахара юкъеяха» (нохчий меттала).
18.20 — «Иллеш доттагIал лараштa» (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, Iуйрина цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш. малхбузехьара секунде 2—3 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи, фегара температура республике — 13—18, Грозне — 16—18 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, ломма догIа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашнахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи, фегара температура бийсана — 2—7, дийнахьа 13—18 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

5-ча апреле

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. «Марша йоагIийла, бIаьсти!» яха юннатий слет. 19.00. Болх беш хургъа дискоклуб.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00. Нохч-ГIалгIай АССР дешархой XII спартакиада. Бокъах йола яхьаш.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 12.00. Болх беш хургда «Чебурашка» яха берий кинотеатр. Мультфильмаш хьокхаргда. 14.00. «Советски закон пачхьалкхенн гражданийи хьашташ лораеча ха тIа латт» яха беседа.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 14.00. «Даьй наькъагIа» яха кинофестиваль. «Порыв» яха художественни фильм. 16.00. «Iалам лорадар» яхача университета занятий. 17.30. Художественни самодеятельноста концерт.

6-ча апреле

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 19.00. Болх беш хургъа дискоклуб.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00. Нохч-ГIалгIай АССР дешархой спартакиада. Бокъах йола яхьаш. 14.00. «Къона ленинхо» яхача берий кинотеатре гойтаргда «Золушкана доза кхо бIар» яха художественни фильм. 14.00. Атеистически темагIа дола устни журнал. 19.00. Кагирхой сагIалоа сайре.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 11.00. «Ленина хьинхача тайпара лахарг а да дешарг а да» яха В. И. Ленина 110 шу дизара хетаь кинофестиваль. 14.00. «Социализми коммунизми хьалъяча профсоюзий лоархIамах Ленина яьхар» яха лекци.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. Болх беш хургья «Буратино» яха игротека. 12.00. В. И. Ленинах дола кинофильмаш. 13.00. «Даьй наькъагIа» яха кинофестиваль. 15.00. «Лаьттаи тIаро вай ираз» яха устни журнал.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

СФ00139. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1818.